

Sammlung VII

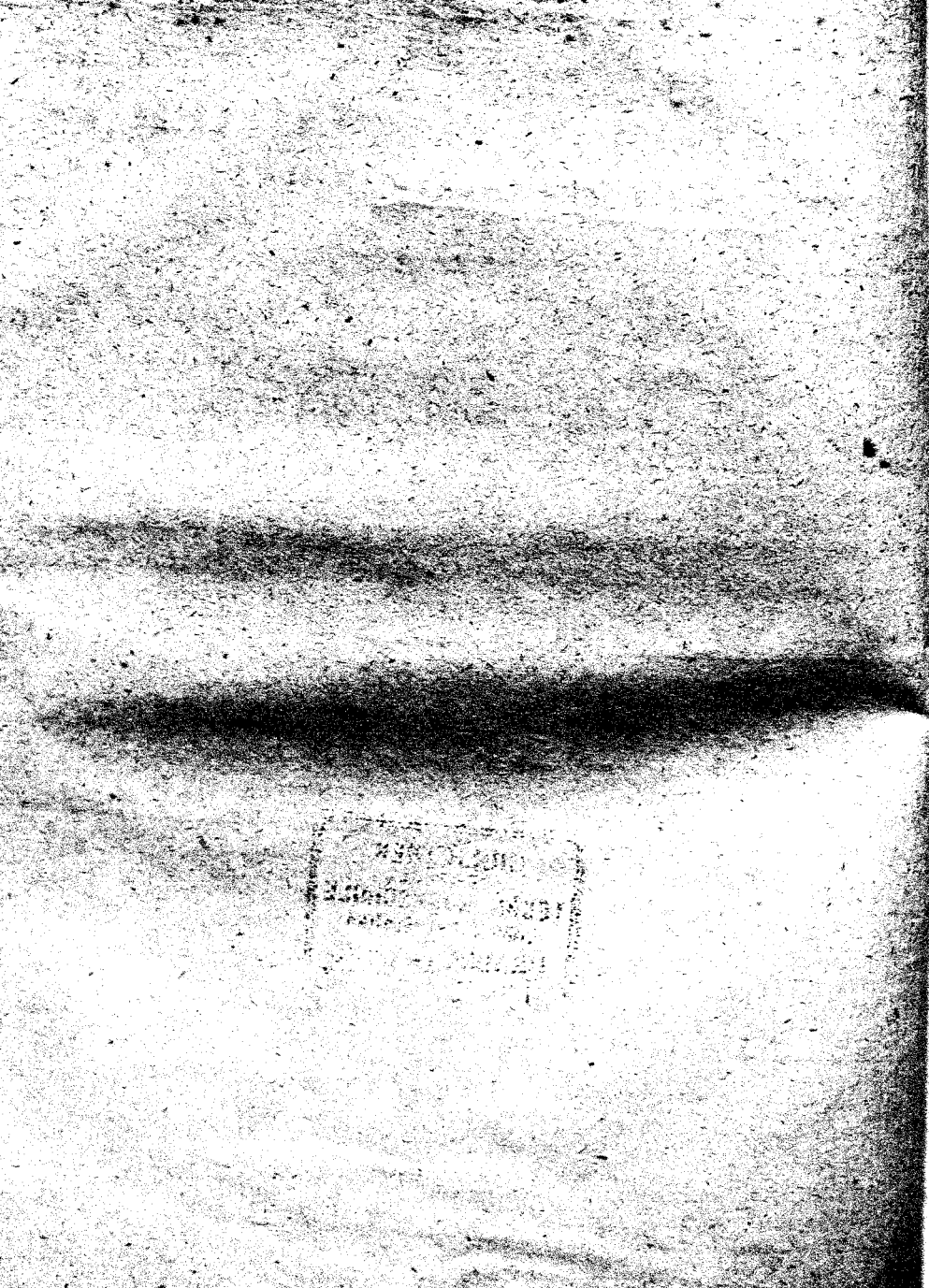
Sammelkasten

Lebri

Anthropogen Pindarce



IX A. 111
(1. 86)



ANTHOLOGIA PINDARICA

THEOLOGICO - MORALIS

SIVE

**LOCORUM PINDARI AD RERUM DIVINARUM OFFI-
CIORUMQUE DOCTRINAM SPECTANTIUM PER
TITULOS DIGESTA COLLECTIO.**

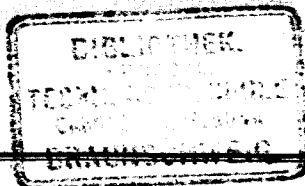
S C R I P S I T

**SUBJECTISQUE ET CRITICIS ET EXEGETICIS ANIMADVERSIONIBUS
SCHOLARUM HIBERNARUM AUSPICIA DE MORE CELEBRATURUS
COLLEGII CAROLINI DUCALIS CIVIBUS**

PROPOSUIT

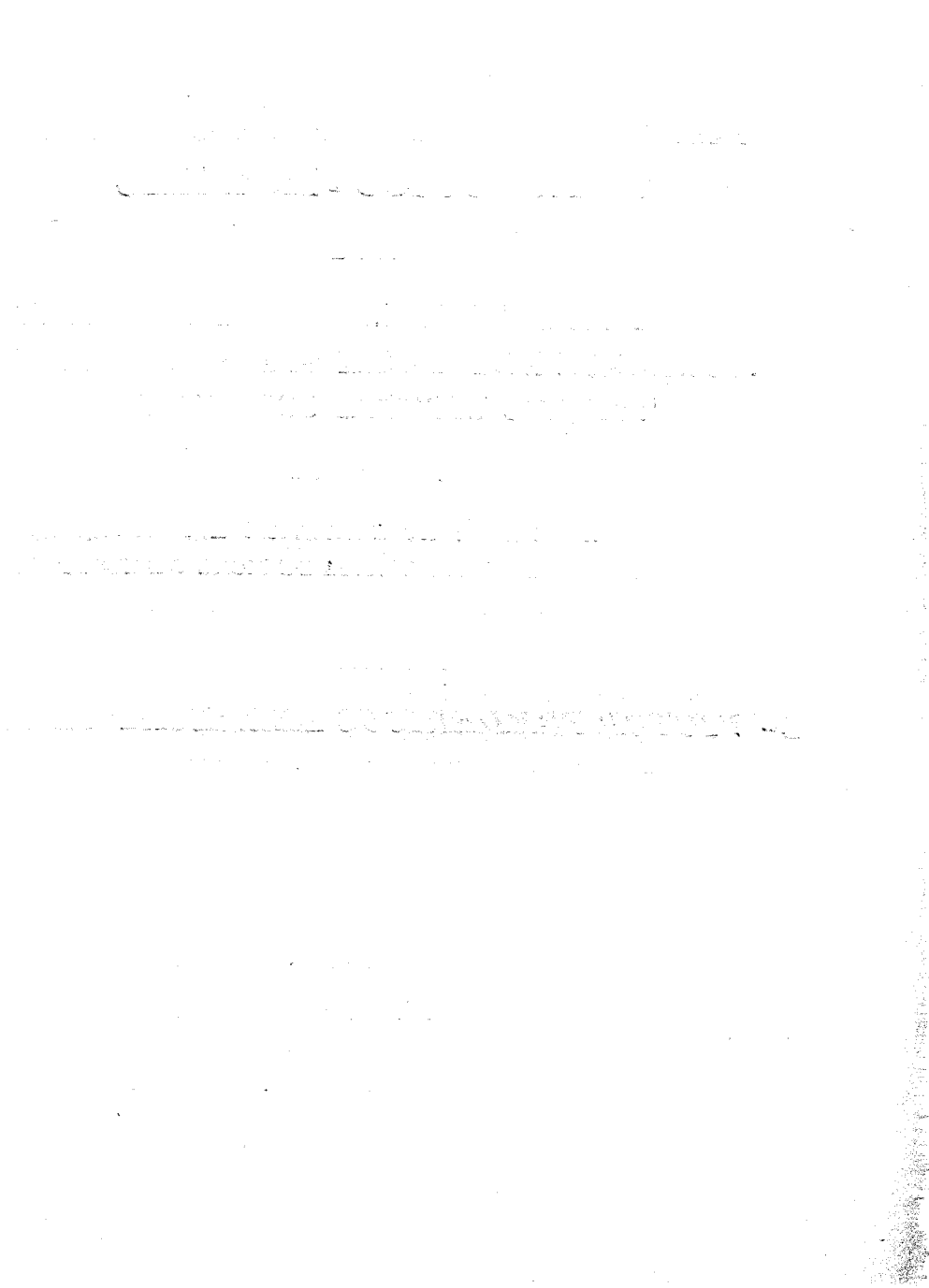
Dr. *VICTOR FREDERICUS LEBRECHT PETRI,*

**EX COLLEGII MODERATORIBUS, LITERARUM ANTIQVARIUM PROFESSOR
PUBLICUS ORDINARIUS.**



BRUNSVIGAE. MDCCCXXXI.

TYPIS ORPHONATROPHEI DUCALIS.



Dira quum lues propius usque nostris quoque sedibus advecta longius in dies latiusque serpat, quae neque splendidis fortunae fastigiis neque humillimis pauperum tabernis, neque senio obrepenti neque vagientibus parvulis, neque lectulo lucubratorio neque sellularii opificis officinis parcat et a castris ad forum, a fervente virorum opere ad umbratiles gynaecei curas una omnia indagine territet, una, si in fatis est, compede vinciat, jam, ne rerum agendarum vitaeque gnaviter exercendae spem voluntatemque deponamus, neu immani tetraque quadam vi per terrarum orbem temere grassante saevoque crudae necessitatis arbitrio rebus humanis illudi opinemur, ecquid gravius et cordatissimo cuique magis necessarium est, quam illud arcte amplecti, illud in sinu gestare avidoque venarum haustu imbibere, quod omnibus temporum vicibus majus et fortius sua sponte indelebilis perpetuitatis pignus prae se fert, vi ingenta terrigenarum aetatulas ridet, omnibusque, quae unquam lucebunt, lunis damna coelestia reparantibus, in omne aevum supererit. Illa igitur, quae nulla rerum adversarum caligine obscuratur, nulla corporis animive aegritudine languescit, atque adeo ne mortis quidem tabe conficitur, aeterna juris divini humanique auctoritas religiosaque doctrinae, per quam mortalia ad coelos enituntur, coelitusque demissa generosior quaedam aura terrestria transit, sanctitas, semperque sibi constans praeceptorum, quibus ad recti honestique studium impellimur, veritas in animos nobis influat ut non solum rerum adspectabilem, quas perpetuo turbine agi et inter ortum atque interitum fluittare videmus, cupiditatem exuamus, sed etiam claro lumine illud, quod nunquam cedit fato et unicum ex vitae caducae aestu emergit, intuentes, nobismetipsis fidem faciamus, esse quiddam in nobis, quod de meliore luto Titan finxerit, et praecidere quidem, non interciperè possit Parca. Jam vero quod in rebus divinis perspiciendis dirigendisque ad extremam recti honestique speciem voluntatibus versatur, id nulli rerum mutabilitati obnoxium et per se absolutum atque perfectum, per omnia tempora wanare et ultimam migrare rerum lineam sanctique fontis unde originem duxit, perennem aeternitatem vi sua natura indelebili aequare, ex tam longa saeculorum in eo genere consentientium serie potissimum colligitur, quae sibi invicem iudicio nullis mendacii lenociniis corrupto suffragentur et unam eandemque semper esse veri et intelligendi et colendi viam atque rationem profiteantur. At enim, dixerit quispiam, in tanta veterum philosophorum de rerum primordiis, de supremi numinis natura, de summo bono constituendo, hinc inde etiam de ipsius vitae instituendae ratione dissentientium controversia, quis est, qui aliquam cognationis expediat speciem communemque tot commentis fontem sagaciore disquisitione aperiat, unde alii alio deducti rivuli profluxerint? Atqui ipsa

illa in iis, quae inter variarum rationum auctores discrepant, conciliandis collocata opera quamvis multum afferat, quod iudicii acumen exerceat, studique interioris alacritatem miris illecebris teneat, nec sane desperandum sit, quin quis sollertiore in occultissima quaeque penetrandi facultate indefessaque omnia subtilius indagandi assiduitate praeditus eo perveniat, ut quae toto coelo dissita videntur, arta quadam necessitudine juncta appareant, id potius agendum est, ut adjecto ad obvia passim in scriptoribus, ab ipsa philosophandi arte alienis, sanioris disciplinis vestigia animo, non placita quidem unius alteriusve sectae operosa argumentatione parita sed id, quod ex philosophorum porticibus in vulgus et promiscuum vitae usum effluxit, intueamur. Poëtae praesertim, quippe qui missis argutioris inquisitionis anfractibus recta simplicique sententiarum vi animum feriant adversisque ictibus praecordia aggrediantur, et ex eorum numero illi potissimum, qui palam canenda carmina potius, quam umbratica lectione evolvenda composuerunt, in hoc genere spectandi et accuratior animadversione lustrandi sunt. Poëtae enim, a quorum sermone nihil magis alienum est, quam subtilis de rerum occultarum ratione disputatio, quod in quaque re verum est, id non exquirunt aut scrutantur, sed jam perspectum exploratumque sub oculos subjiciunt; unde fit, ut poëmata speculum potius, ex quo philosophiae radii repercutiantur, quam ipsius luminis igniculos atque scintillas suppeditent. In omnibus autem veteris Graeciae vatibus, quorum operibus temporum injuria pepercit, neminem ea, de qua disputamus, sapientia ad vulgi intelligentiam accommodata magis refertum censuerim, neque diligentiore, qua ejusmodi effata colliguntur, cura digniorem, quam Pindarum. Cujus enim carmina quum maximam partem et illa, quae integra nobis favente fortuna relicta sunt, et multo plura, quae iniquum nobis praeter exigua modo lacinias hausit fatum, in rebus gravissimis, quales publicae privataeque religionis celebratio, festae laetitiae exsultatio funebrique moestitiae acerbitas afferrent, exponendis exornandisque versarentur, tanto ad tam ardua conanda audacter enitenti ingenio satis proclive fuit, ut larga piarum sanctarumque admonitionum ubertate copiosaque et civilis et domesticae prudentiae penu abundaret, unde remotissima etiam saecula, quod rebus trepidis in promptu habeant et in recto strenuae virtutis tramite, per aspera sibi ad astra iter muniendo, sectentur, affatim colligere possint. Quamvis autem ingens sit in Pindaro verae sapientiae divina omnia atque humana vasto mentis ambitu complectentis virtus et copia, ita tamen argumenti, in quo lyrica ejus poësis plerumque versatur, fert natura, ut sparsa passim doctrinae celsissimae semina nimia rerum enarrandarum multitudine obruantur, magnoque orationis oculos paene praestinguentis splendore oblitterentur, luminumque quibus omnia distinguuntur, fulgor officiat, quominus prae artificio, quo pulcherrimo signo elegantissima ornamenta induuntur, ipsius oris quasi ductus et lineamenta, miraque partium convenientia exsculpta membra percipiantur. Aurum divinae sapientiae apud Pindarum, quamvis lutulentum eum fluere nisi profana adversus Musarum sacrosanctam elegantiam perduellione dicere non possis, ex profundo quasi quodam undarum aestuantium gurgite elui oportet, hoscui-

losque vireti coelestis ex luxuriante silva densoque frutice sedulo decerpi, priusquam animus dulcissimo rore imbui et in sanctae doctrinae penetralia intromitti possit. Quae quum ita sint, non abs re fore arbitramur, collectos ex omnibus Pindari carminibus locos, ad verum divinarum doctrinam morumque disciplinam pertinentes, deinceps positos et per titulos rubricasque dispositos exhibuisse, quo facilius tirones, qualis quantusque in tradendis verae sapientiae praeceptis fuerit Dircaeus vates, cognoscant sublimemque, poëtae philosophici dicam? an poëtici philosophi, speciem apud animum informent. Qua in re si quid ex sententia profecero, spero fore ut adolescentes ad totius Pindari integras reliquias accuratius interpretandas accessuri majore tanti ingenii veneratione imbuti alacriorem arduis conatibus navent operam laetoque animo miras dulcedines praecipiant, ex artiore sibi cum ingenti viro ineunda necessitudine orituras, in quo iam absolutum illud omnibusque numeris perfectum inesse viderint, quod sanctissimis Persius descripsit versiculis: „compositum jus fasque animo sanetosque recessus mentis et incoctum generoso pectus honesto.“ Ceterum illud etiam commodi ex succinctis theologiae ethicisque veterum scriptorum, quos gentiles appellant, cujusque propriae adumbrationibus et apophthegmatam, quibus suam sentiendi rationem aperuerunt sive censu agendo sive habendo delectu redundaturum esse confido, ut vanis istis blateronibus atque aretalogis, qui aut cascae aut recens fictae sacrorum formulae addicti caliginem nobis pro luce, superstitionem pro sincera supremi numinis religione venditant, magnumque generis humani sospitatore pro facto quodam Jovis Elicii sacrificio iraeque divinae procuratore et ingens ejus vindicandae mortalibus beatitudinis molimen pro turpi quodam probrosae inertiae pulvillo habent, capistrum injiciatur. Utunque enim in ejusmodi imbecillis de piaculari generosissimae mortis virtute hariolationibus illud ipsum, quo Christiani instituti ratio a gentilium sacris differat, ponendum verumque salutis nostrae sidus atque meditullium *) quaerendum esse crepent, facere non poterunt quin revelationem divinam per omnia saecula manasse idemque, quod recentioris animorum ingeniorumque culturae conditor priores omnes superante et vi et auctoritate et fortitudine tradidit, jam multo antequam ille exstitit, veteres scriptores et cogitasse et docuisse fateantur. Nihil enim novi in jaciendis sacrae disciplinae veraeque sapientiae fundamentis nominis nostri auctor commentus est, neque, si quid recens inventum antiquissimae veritati admiscuisset, divinae quidquam auctoritatis sibi sumere potuisset, quamquam iisdem, quibus ceteri vivendi praeceptores uti sunt caementis, quin altiore et ab omni parte splendidiorem superstruxerit molem, nemo facile fuerit, qui inficias ire sustineat. Et sane mirum est, religionem Christianam, quo minus sibi negotii esse cum philosophorum gentilium ratione haud ita longe ab ipsius conditoris mente atque consilio remota, jactaret, eo plura divini cultus vulgariumque cerimoniarum instituta superstitionis aequae infimae plebeculae commenta a paganorum sacris esse

*) Venia sit verbo Apulejano, quo illud reddere conabar, quod nuper vir quidam summe venerabilis peregre advectus de loco superiore miserrimis nobis atheis inculcare voluit. (*der Stern und der Kern*.)

mutuatam. Jam vero ita instituti nostri descriptionem persequi in animo habemus, ut primum, quid Pindarus de rebus in fide piaque persuasione praesagaque quadam animi erectioris conjectura positus senserit, deinde quid pro constituto divinitus generi humano fine atque consilio, voluntate studioque amplectendum censuerit, ex scriptis ejus justa commentatione illustratis promamus, et sicubi in contextis refigendis aut diversa a prioribus interpretibus ratione dilucidandis e nostra qualicunque penu aliquantulum in medium proferre aut necesse aut saltem non abs re fuerit, animadversiuiculas aliquot subijciamus, simul autem de fontibus, unde oris divina sapientia madentis sancta labia proluisse videatur praeclarus ille vates, carptim disserere conemur.

§. 1.

Unum esse Deum, in se totam quasi atque rotundam, indivisam, inseparabilem supremi numinis naturam, id quod totius mundi conspirans undique et confusa descriptio simul cum insita menti ultimae perfectionis sanctissima specie atque notione statui jubet, tantum abest ut a Pindariano florida quamvis mythologiae patrio usu receptae ubertate imbuto abhorreat, ut ipse passim clara voce unius nutu atque nomine omnia teneri ingenue profiteatur.

*) *Τί θεός τί τὸ πᾶν*; (fragm. incert. orig.) quid est Deus, quid rerum

-
- *) Valde dolendum est, Clementem Alexandrinum, qui (Stromat. l. V. p. 610. Sylburg) hanc nostri vocem suam fecit, unde eam promserit, non apernisse, ut, quae vera hujus exclamationis mens fuerit, ex carminum, in quibus reperiebatur, ingenio plenius intelligere possemus. Sed undecunque hoc, sive ex Paeanibus, sive Hymnis, sive Dithyrambis, quorum carminum rationi ejusmodi quid potissimum consentaneum esse videtur, ductum existimes, saltem ex dicendi modo, quo in hac voce memoranda usus est Clemens, illud collegeris, penitus perculsum ingenti unius Dei optimi maximi majestate poëtae animum piaque admiratione quasi praecipitem ablatum in haec verba erupisse. Ille enim: *Πίνδαρος*, inquit, *ὁ μελοποιὸς οἷον ἐκβαλλεῖται ἀντικρὺς εἰπὼν*“ addita voce „*ἀντικρὺς*“ aperte, vulgari opinioni contrarium aliquid intrepida eum audacia edidisse significans. Ita igitur hoc accepit Clemens, ut idem prorsus eo innui opinaretur, quod Orpheus, sive potius Onomacritus voluit, vociferans: *Ἐν κράτος, εἰς δαίμων γενετο μέγας οὐρανὸς αἰθῶν — ἔν δὲ τὰ πάντα τέτυκται*. — Quid quod ipsius Pindari aequalem, (ne forte quis credat seriores demum poëtas tam vere de summi numinis natura sensisse, priorumque sententias aliter esse interpretandas) Aeschylum, Clemens in hanc formam loquentem facit: „*χωρὶς θεῶν τὸν θεὸν, καὶ μὴ δάκει Ὅμοιον αὐτῷ σάρκανον καθεστάναι*.“ Quomodo autem fieri potuerit, ut illius aevi poëtae fuitiles omnes de obscura quadam rebus humanis imperitante potentia exuerent et in sola unius Dei optimi maximi religione acquiescerent, non admodum difficile erit ad intelligendum, si quis in philosophorum, qui et ante eos, et eodem, quo illi tempore inter Graecos floruerunt, placita vultum conjecerit. Quamvis enim vel maxime lubricum esse largiaris, Pythagorae veram unius Dei cognitionem vindicare, cujus tamen assecclas Clemens Alexandrinus diserte tradit dicere consuevisse: *ὁ μὲν θεός εἰς*“

universitas? (Quantae animo vastam perfectissimae naturae amplitudinem cogitatione comprehendere laboranti offunduntur tenebrae, quam inani mentis nosu immensam rerum, quas supremum numen permeat atque penetrat molem et abundantiam computatione complecti, aut id quod finibus caret, intelligentiae nostrae quamvis amplae atque diffusae artioribus terminis cumcumscribere conamur.)

et quo auctore satis superque constat τῇ μονάδι subjectam esse τὴν δυάδα, sive uni omnium rerum ultimaeque caussae omnes in diversissima quaeque abeuntes naturarum vicissitudines, ex priore quippe suspensas, parere, (eadem prorsus, qua Pythagoras, ratione, nuper doctissimus de Reichlin Meldegg, lucidum illud Catholicorum sidus, in introductione historiae suae ecclesiasticae praemissa, proposuit theologiam esse „doctrinam de unitate, multitudini substrata“) nihil tamen vetat, quin Xenophani Eleatae, qui ἐν εἶναι τὸ πᾶν, vel Anaximeni, qui τὸ ἀπειρον omnium rerum fontem atque originem esse, vel denique Anaxagorae, qui τὸν νοῦν, sive praestantissimam et omnibus numeris absolutam mentem per totum mundum commeari sparsaque per rudem indigestamque antiquissimorum primordiorum molem δμοιομερῇ sejunxisse et in ordinem redacta optime disposuisse docebat, tantam fuisse apud aequales posterosque auctoritatem arbitremur, ut erectissimo cuique ingenio puram castamque de summo rerum rectore notitiam tribuerent. Ceterum tanti ingenii virum, quanti nostrum fuisse singulae pagellae, singuli versiculi clamitant, collato pede cum praestantissimis aevi sui ingeniis, et in primis cum optimae notae philosophis in vero explorando intuenodoque longius usque progressum fuisse, subactiori cuique iudicio sua sponte patebit; quam ob rem, si in vocem illam: „τί θεός, τί τὸ πᾶν; altius inquirere poëtaeque mentem ad vivum quasi resecare adhibitisque fidiculis examinare fas sit, ipsarum illo tempore de supremi numinis natura obtinentium controversiarum rationem duxisse Pindarum et inter Jonicae, Eleaticae, Pythagoricae disciplinae sectatores recentissimumque et ipsi aequalem Anaxagoram aliquem consensum conciliare voluisse existimem, quum illa sua exclamatione τὸ πᾶν a τῷ θεῷ natura quidem diversum vi atque consilio autem, omnia moderante τὸν θεὸν τῷ παντί infusum atque immixtum esse innuere videatur. Quid quod ipsi Pythagorei ab ejusmodi doctrina non nimis alieni fuisse videntur, si Clementi Alexandrino fides habenda, qui eo sensu illos fuisse auctor est, ut in scholis suis docerent: „Χούτος δὲ (scil. ὁ θεός) ἐχ ὡς τινες ὑπονοοῦσαν, ἐκτὸς τᾶς διακοσμῆσιος, ἀλλ' ἐν αὐτῇ ὅλος, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ, πάντων κίνησις, ἐπίσκοπος πάσας γενέσιος, κράσις τῶν ὄλων· αἰεὶ ὢν, καὶ ἐργάτας τῶν αὐτοῦ δυναμίῶν καὶ ἔργων ἀπάντων, ἐν οὐρανῷ φωστήρ, καὶ πάντων πατήρ, νοῦς καὶ ψυχῶσις τῷ ὅλῳ κύκλῳ, πάντων κίνησις.“ (Ille autem, contra ac nonnulli putant non versatur extra ordinatam rerum compositionem, sed totus in ea inest, in toto orbe, omnis motus principium, omnis ortus auspex, universitatis temperamentum, in coelis luminare, et omnium pater, mens et animatio totius orbis, omnium momentum,) id quod Pythagorei cujusdam, sive Locri Timaei, sive Ocelli Lucani vestigia legentem ipsum disseruisse, vel totidem verbis exscripsisse ex ipsa dorica dialecto facile conjectaveris.

Θεοῦ Διήγοντος καὶ ἐπὶ φεπός πλέοις, Deo volente vel in junco naves. (Divino auxilio adjutus vel substrato tibi junceo segestri, quo pro cymba utaris, inulto maris undas secare possis). (Fragm. incert. orig. apud Plutarchum.)

Θεὸς δὲ πάντα τούτων βροτοῖς, Deus omnium rerum mortalibus auctor. (Fr. inc. orig. apud Clem. Alex.)

§. 2.

Deus optimus maximus potentissimus est, in cujus vi atque efficacia omnia sita sint, unde quicquid in rebus est, pendeat; omnium, quae sunt unicuique molitor, moderator, auctor. Nihil non semel aeterno suo consilio constitutum, perficit.

Θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐκπιδέσσει τέμναρ ἀνέεται

Θεὸς, δὲ καὶ πτερόεντ' αἰετὸν ἄλγε, καὶ θαλάσσιον παραμυβέτω
δελφίνα. Pyth. II. 49.

(Deus omne ex sententia propositum consequitur, Deus, qui aquilam aligeram occupat, marinumque praevertit delphinum)

ἐμοὶ δὲ θαυμάσαι

θεῶν τελεσάντων οὐδὲν ποτε φαίνεται

ἔμμεν ἀπιστον.

(Quicquid Deorum numine perpetratum feratur, quantumvis mirum videatur, fidem excedere nego.) Nihil igitur fit sine Deo, cui omnis rerum ab hominibus gestarum splendor et gloria debetur, et clarissima quaeque facinora in terris edita, accepta referenda sunt. Nil sibi quisquam meriti arroget omniumque, quae virtute, labore, ingenio molitur, solum pio animo auctorem veneretur Deum.

Θεοῦ δὲ δείξαντος ἀρχὰν ἔκαστον ἐν πράγῃς,

εἰδεῖα δὲ κτενοδὸς ἀρετὰν εἶλιν,

τελευταὶ τε καλλίονες (Fragm. ἐκ τῶν ὑπορχημάτων.)

Deo in qualibet re suscipienda iter muniente, recto tramite virtutem sectamur. et conatum exitus splendidissimus.

ἐκ Θεοῦ δ' ἀνὴρ σοφαῖς ἀνθεῖ ἔσαι πραπίδεςσιν. Olymp. X. 10.

(Divino instinctu vir latius usque efflorescit sapiente animo)

ἐκ θεῶν γὰρ μαχαναὶ πάσαι βροταῖς ἀρεταῖς,

καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βιαταὶ περίγλωσσοι τ' ἔφην. Pyth. I. 41.

(Divinitus praebentur omnia virtutibus mortalium adminicula, divinitus exsistunt viri et sapientia, et manu prompta, et facundia insignes.)

Θεῷ δὲ δυνατὸν ἐκ μελαίνης

νυκτὸς ἁμύαντων ὄρσαι φάος,

κλεινεφέϊ δὲ σκότει κατέψαι καθαρὸν

ἡμέρας σέλας. Frg. inc. orig.

(Deus ex atra nocte intemeratam lucem excitare potest, rursus autem nubila caligine obruere purum diei candorem.)

ἐν γὰρ τις ἐσὶ λά πέπαται μὴ ὄν μακρῷ πότῃ

πολλοῖς σοφὸς δοκεῖ πέδ' ἀφρόνων

βίον κοροσσύμεν ὁρδοβοόλοισι μαχαναῖς

τὰ δ' οὐκ ἐπ' ἀνδράσι κεῖται δαίμων δὲ παρίσχει,
 ἄλλοτ' ἄλλον ἐπερθε βάλλων,
 ἄλλον δ' ἐπὶ χειρῶν
 μέτρῳ καταβαίνει.

Pyth. VIII. 76.

(Si quis exiguo labore praeclara consecutus est, stultis plerumque sapiens videtur bene considerato molimine vitam communire. Sed haec in hominum arbitrio consiliove non sita; numine interposito omnia praebentur, quo alii alias sursum tolluntur, alii deprimentur potentium manuum vinculo constricti.)

Ζεῶν, μεγάλοι δ' ἀρεταὶ θνατοῖς ἔπονται ἐκ σέθεν. Isthm. III. 5.

(Jupiter, magnae mortalium virtutes a te originem ducunt.)

Κρίνεται δ' ἄλλα διὰ δαίμονας ἀνδρῶν. (Divino provisu auxilioque fit, ut homines virtutis roborisque speciem edant, qua probetur.) Isth. V, 12.

ἄλλ' ὅμως καύχημα κατὰβρεχε σιγῇ.

Ζεὺς τὰ τε καὶ τὰ νέμει, Ζεὺς ὁ πάντων κύριος. Isthm. V, 26.

(Verum enim vero insolentis jactantiae quasi pennas silentii latice maledacias, ne ultra jus fasque eniti possis. Jupiter enim in utramque partem dominatur, penes quem omnium rerum est arbitrium.)

§. 3.

Deus omnia scit; nullis cognitionis limitibus praepeditur, quin quae fuerunt, quae in praesens aguntur, quae futura sunt, ea penitus norit clarioque mentis lumine pervestiget. Infinitae illius, quam non possumus quin summo numini tribuamus, scientiae ambitus Apollinis vel Solis, *ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει*, (Pindaro est φανσίμβροτος δαίμων Ἰπεριονίδας) imagine significatur.

Κέρριον ὅς πάντων τέλος

οἶσθα καὶ πάσας κελεύδους.

ὅσσα τε χθὼν ἥρινά φύλλ' ἀναπέμπει, χῶπόσαι

ἐν θαλάσσῃ καὶ ποταμοῖς ψάμαδοι

κύμασιν ῥιπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται,

χῶτι μέλλει, χῶπόθεν

ἔσσεται, εὖ καδοράς.

Pyth. IX. 45.

Tu (ipsum Deum compellat) qui certum omnium rerum eventum nosti omnesque, per quas tempora labuntur, orbitas. Quod terra frondis vernae parturit, quot in mari luminibusque arenae undarum ventorumque impetu volvuntur, et futura cuncta, rerumque futurarum primordia, unde nasciturae sunt, recte intelligis.

§. 4.

Deus infinita potentia aequae ac scientia praeditus nullo non loco vim suam invictam exercet, ubique praesens, et quum omnia ei nota sint, quaecunque in rerum natura oriuntur, durant, corrunt, animo ejus quasi in proximo sita obversantur. Quae naturae divinae laus et ipsa ad Apollinem refertur.

κηρδεὶς ἐπ' ἡμῖν

γᾶν τε καὶ θάλασσαν

καὶ σκοπιαῖσι μεγάλαις ὁρέων ὅπῃρ ἔστα,
καὶ μυχὸς διανίσσεται βαλλόμενος κρητῖδας ἀλσέων. (Frgm. ex Paean.)

(Ille motu vehementi orsus tellurem et aequor trajicit, in altis montium speculis consistit gressuque suo nemorum fundamenta concutiens (sive malis: igneis telis suis ligens) imos convallium recessus lustrat). Ex summi numinis omnia rerum universitatis loca complente praesentia consequitur maxima agendi efficiendique celeritas.

ὤκεια δ' ἐπειγομένων ἤδη δαῶν
πρᾶξις, ὁδοὶ τε βραχεῖαι. Pyth. IX. 120.

(Velox festinantium jam deorum actio, brevissima, quibus ad propositum finem perveniunt, viarum compendia.

§. 5.

Justitia et sancta voluntas Dei, suprema lex omnibus rebus et terrestribus, et coelestibus constituta, administrandae rerum universitatis primas tenet et aequo judicio, contra quam hebetibus mortalium animis videtur, moderatur orbem.

... κατὰ φύσιν ...
νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς
θανάτων τε καὶ ἀθανάτων
ἀγχι δικάων τὸ βιαιότατον,
ὑπερτάτα χειρὶ τεκμαίρομαι
ἐργοισιν Ἡρακλῆος· ἐπεὶ Γηρῦόνα βόας,
κυκλωπίων ἐπὶ προθύρων Εὐρυσθέως
ἀναιτήτας τε καὶ ἀπρίατας ἤλασεν.

Frgm. incert. orig.

(ex prisco rerum ordine . . . lex omnium et mortalium et immortalium imperatrix omnia superante invicta manu vim rebus infert atrocissimam, jure certissimo sancitam. Testis mearum sententiarum rebus gestis Hercules, Geryonis enim boves nec prece nec pretio acceptas ad Eurysthei Cyclopia (Argiva a Cyclopiis condita) pomœria avexit. *)

*) Missa plurimorum interpretum, quibuscum clarissimus quoque Thierschius facit, sententia, νόμον ad jus fortioris, in praeferois sive domini sive victoris libidine atque arbitrio positum et injuriam, quae ementitam juris simulationem induit, trahunt, Böckhio ad stipulandum esse arbitramur, qui primus ex recentioribus commentatoribus recte vidit, poetam de divina justitia aeternis veri rectique legibus adstricta, et quicquid secus crepet falsa rerum specie decepta judicii humani perversitas, pio semper animo colenda loqui. Cohibenda quidem ab hacce interpretatione foret assensio, nisi commodè insertus ille versiculus: „Κυκλωπίων ἐπὶ προθύρων Εὐρυσθέως,“ quem Böckhii in vetustis Aristidis scholiis, illi loco, quo scriptor de hac Pindari voce disserit, subjectis invenit, aliter rem expediri non posse planum faceret. Adjecto enim ad hanc murorum Argivorum regisque Eurysthei commemorationem oculo necesse est in memoriam redeat lector, non sua sed aliena actum voluntate et Eurysthei, cui fato jubente

§. 6.

Divina rerum humanarum procuracione eaque sapientissima et benignissima omnia terrestria constant, in eaque sola spes salusque mortalium sita, quippe qui in iis, quae vere expédiant, eligendis parum caute sibi prospiciant, suisque erroribus si commissi divinoque moderamine destituti essent, nil sibi nisi damnum perniciemque contraherent. (*ἀμφὶ δ' ἀνθρώπων φρασὶν ἀμπλακίαι ἀναρίθμητοι κρέμονται· τοῦτο δ' ἀμάχανον εἶρεν, ὃ τι νῦν ἐν καὶ τελευτᾷ φέρτατον ἀνδρὶ τυχεῖν*, innumerabiles hominum mentibus circumjecti sunt errores, id quod in praesens aequae atque in futurum tempus maxime, si homini contingat, conducibile sit, sponte indagare nefas.)

... σε μὴ λαδέτω,

παντὶ μὲν δέδωκεν αἶπον ὑπερτιδέμεν. Pyth. V. 24.

(memento omnium rerum molitorem habere Deum) (ex hoc etiam loco facile intelligitur, in uno supremo numine veram Pindari sententiam acquiesvisse.)

Διὸς τοι μέγας νόος κυβερνᾷ

δαίμον' ἀνδρῶν φίλων.

Pyth. V. 114.

(Ampla Jovis mens gubernat dilectorum sibi hominum fata.)

*) ἐπάμεροι, τί δέ τις; τί δ' οὐ τις; σκυᾶς ὄναρ

emancipatus esset, imperio obtemperantem Herculem ad dirum illud facinus accessisse. Ceterum non hominum solum sed deorum illud, quo Geryon tandem Herculis ictu periit, fuisse certamen, ipsumque Jovem filio propugnantem tricornis monstri sociam Junonem eodem virium immanium conflictu profligasse, ex veteris mythologiae monumentis constat, et omnino provincia sibi divinitus demandata id Herculem egisse in terris, ut insolenter grassantem Gigantum illorum monstrorumque vim, humani generis ex inconditis rerum principiis rudique artium saevitia ad elegantiores animi culturam pacisque bona fruenda emergentis pestem, ubique locorum extirparet, neminem fugerit, in antiquis fabulis non plane hospitem. Illud vero mirationem facit, viros doctissimos tantum tribuisse Calliclis in Plutonis Gorgia disputationi, quem Pindaricam sententiam ad fulciendam suam de vi superiore tamquam unica juris constituendi norma opinionem praeter jus fasque ad rem pessimam et a candido poetae ingenio immane quantum diversam detorsisse, ex tota dialogi descriptione eaque, quam iste in eo sustinet, persona colligitur. Quicquid in fatiis est, Deus optimus maximus aequa statera dispensat, quamvis ea etiam, quae divinitus instituta esse aegre diffiteamur, ad speciem interdum ejusmodi esse soleant, ut de iis quoque ururpari possit, quod in proverbio est: „Summum jus summa injuria“ sive: „Fiat justitia et pereat mundus.“ Si veteres, ipsi Pindaro et aetate et sermonis communione propiores serio illo νόμος, πάντων θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων βασιλεῖ jus fortioris, tetrum barbarae ὕβρεως inventum, significari credidissent, quo, obsecro, bonus Clemens Alexandrinus aberravisset, qui de sacrosancta Christianae normae auctoritate disserens eodem pii vatis dicto utitur?

*) Facere nequeo, quin interpretes in hoc loco et vertendo et explicando parum recte vidisse judicem; ne scriptura quidem plurimorum: „τί δ' οὐ τις“ sana esse videtur, sed

ἀνδρῶπος· ἀλλ' ὅταν αἴγλα δῖοςδοτος ἔλθῃ,
λαμπρὸν φέγγος ἔπεισιν ἀνδρῶν καὶ μέλιχος αἰών. Pyth. VIII. 95.

τί δ' οὕτως exarandum esse dixerim. Quid enim aliud in hisce Pindarus quam brevissimum vitae humanae modulum tristi lamentatione deplorat? quibus querelis solatium a benigne nobis praestito Dei auxilio, quo viriumstrarum imbecillitati consulitur, petitam subiungit. Quid enim huc facit, quaeso, rerum, quas perficere, hominis sit potestas, earumque quibus perpetrandis se imparem esse intelligat, meminisse, quasi Britannicus ille poeta in carmine, quod „commentationes nocturnas de vita, morte atque immortalitate“ inscripsit, propositam a Pindaro effigiem nota sententia expresserit: „How poor, how rich, how abject, how august, how complicate, how wonderful is man!“ Thierschium quidem si audis, Pindarus haec fere voluisse videtur: τί δ' οὐ τίς, et quae est labe, ignominia, debilitas, quin in miserrimum hominem cadat undique malis turpissimisque deonestamentis obsitum! Sed haec ambitiosius quam planius dicta forent. Duplex illud τί hoc non minus quam superiore loco (τί θεός, τί τὸ πᾶν;) discri-men aliquod inter duo sibi invicem opposita simul autem necessitudinem, quae inter ea intercedat, innuere videtur; ut illic numen omnia regens atque ordinans ab ipsa rerum universitate potentiae ejus subjecta distinguitur quidem, sed una in τῷ παντί inesse τὸν θεόν et utrumque confundi docetur, ita hic aliud quidem ad speciem esse nasci vitaeque frui, aliud mortem oppetere, propter miserrimam autem curriculi emetiendi brevitatem, utrum missa mappa ex carceribus te projicias an metam consecutus a cursu cesses, perinde esse significatur. Ut latine „nullus sum“ idem est quod „perii“ ita οὗτις nihil aliud quam ἀφανισθεὶς, adeo ut tam crebro frequentatae raro autem recte intellectae quaestiunculae vis eo redeat, ut poeta nimis celeriter aufugientem miserans horam indignabundus clamet: „non operae est, in lucem edi!“ Disseni-us quidem, et ipse οὗτις legendum esse ratus, ita fere verti oportere arbitrat: quid est magnus, quid parvus, i. e. quam tenui limite omnis hominum magnitudo ab infirmitate et obscuritate dirimitur, sive: summa fortuna et infima miseria juxta habenda, eodem numero ducenda; quasi omnis gloriae magnificentiaeque humanae futilitas et inanitas verbis „σικῶς ὄναρ ἀνδρῶπος“ significetur. Quomodo autem haec sententiae effingendae ratio cum sequentibus concilietur, silentio transmisit interpres acutissimus; at hoc sane difficillimum erat, quam ob rem virum doctissimum hoc loco a copiosiore rei explicatione sibi temperasse dolendum est. Prorsus enim frontibus adversis duo illa incisa se invicem oppugnare videntur, quum parum consentaneum sit, eadem sententiae continuatione, quod modo proposuerit, e vestigio ultro convellisse Pindarum, et lautio-rem rerum conditionem cum maxime despicatur habitam repentina opinio-nis mutatione tamquam divinitus praebitam atque auctam splendida laude celebrare sustinuisse. Ceterum illud quidem non nego, in voce τίς saepius justae existimationis meritoque celebrandae laudis, igitur praeclari quoque vitae status significationem deprehendi, quod quo luculentius comprobaret, vir clarissimus etiam notissimum illud vocabulum, quo Hispani nobiliore loco natos cives appellant, „hidalgo“ i. e. „hijo de algo“ (filius alicujus) ad partes vocare poterat. Sed dubito num aequè recte

(Intra diurnum cohibemur spatium; quid refert, sisne an non sis; somnium umbrae homo; quodsi vero Dei provisu sudum explendescit, clara luce radiant viri et suaviter adblanditur aevum.)

ῥῦν δ' ἔλπομαι μὲν; ἐν θεῷ γε μὴν τέλος. Olymp. XIII. 105.

In praesens quidem speramus, sed rei exitus penes Deum.

ἑσλῶν γὰρ ἐπὶ χαρμάτων πῆμα θνάσκει
παλίγκοτον δαμασδέν,
ὅταν θεοῦ Μοῖρα πέμπῃ
ἀνεκὰς ὄλβον ἐψηλόν.

Olymp. II. 19—23.

(Fausto rerum successu laetaque vice domita emoritur, retro succensens atque minitans calamitas, ubi primum Dei consilio coelitus demittitur amplior beatitudo *).

de re contraria dicatur οὔτις; latine saltem infortunium et abjectior humilitas non adjectivo „nullus“ sed potius substantivo „nihil“ significatur. Equidem sententiarum nexum ita fere procedere duxerim: Nihil interest, superisne auris fruatur quis an (praecipiti semper rapidoque) fato interceptus occidat; somnii instar (nocte intempesta objecti idcirco vani et mendacis) et umbrae (per hendiadyn) sive σκιεροῦ, δερματιοῦ, σκοτεινοῦ δυνερού, tenuis volubilisque visi nocturni celeritate dilabitur aevum. Atenim verene dicitur somnii ritu transire vita! vere quidem dicitur, sed non semper ὄναρ, interdum ὕπαρ est, quod secundum quietem intuemur; antelucana visa, jam orituro sole oblata et illucescentis diei quasi quadam aura imbuta, plerumque rata habentur fausta-que rerum inclinatione eveniunt: ita Deo adnuente coeptisque nostris favente, quamvis brevi spatio cohibiti, magna perpetrare rebusque bene gestis imbecillitatem nostram, divino quippe auxilio amplificatam, ab oblivione redimere, famam igitur factis extendere possumus; penes Deum est, splendore atque amplitudine vitae, post obitum etiam mansura, brevitatem ejus compensare. Quodsi e diverso σκιάς ὄναρ eo sensu dictum esse statuas, ut ὄναρ pro adjectivo, σκιά pro substantivo militet, nihil impedit quin Pindarus hominem propter vitae et brevitatem et fragilitatem multis aerumnis laboribusque obnoxiam umbrosae nebulae, in qua nocturna visa volitare videntur, comparasse dicatur, ἀλλὰ vero διδόδοτος ad plenam referatur lucem, qua demum illustratae, tabellae pictae vel affabre sculptae statuae splendidam operis elegantiam aperire et penicilli caelive artificia intuenti ostendere possint. Quibus positis haec ex Graecis effici puta: „Tenebricosa quidem plerumque vita, lucidis tamen passim intervallis distinguitur divinitus interpositis, in quibus humiles eriguntur, tenues invalescunt, ingenii-que indoles gloriosis facinoribus inclarescit. Illud autem, quod vulgo statuitur, σκιάς ὄναρ cumulae orationis quasi quandam exaggerationem esse, Pindarumque ne verae quidem umbrae sed dormientium modo oculis per quietem effuso fumo atque vaporis similem pronuntiavisse hominem, quamvis ab acumine dicendi aliquam commendationem habeat, argutius tamen quam verius, a Lyricae dictionis saltem simplicitate alienum esse videtur.

*) Παλίγκοτος, missis vulgaribus interpretamentis, quae hic recensere et accuratius iudicare, ne longi simus, concessi nobis spatii angustiis interclusi supersedemus. idem

Quae quum ita sint, omnem quoque hominum virtutem Deo tamquam ultimo auctori perpetuoque adiutori deberi, et quicquid mortales praeclari gloriosique suscipiant, in ejus vi atque numine verti, fatendum est.

τὸ δὲ φῦλ' ἐκράτιστον ἄπαν· πολλοὶ δὲ διδασκαίς
ἀνδρώπων ἀρεταῖς κλέος
ἔδρουν ἐλέσθαι·

ἀνενδεὶ θεοῦ σεσιγαμένον οὐ σκαιότερον χρῆμ' ἕκαστον. Olymp. IX. 106.

(Nata nobiscum virtus in omni negotio optima, quamquam multi et sunt, et fuerunt mortales, qui artificii operosa studii assiduitate elaboratis gloriam consequi conati sint; at quicquid sine Deo fit, taceri satius.)

τὸ γε μόρσιμον οὐ παρφυκτόν· ἀλλ' ἔσται χάρις
οὗτος, ὃ καὶ τιν' ἀελλπτία βαλὼν
ἐμπάλιν γνῶμας τὸ μὲν δῶσει, τὸ δ' ὀσπῶ.

Pyth. XII. 30.

((Quod fatale est, nemini vitandum; ast erit tempus, quo quis nec opinata rerum conversione correptus modo voti damnatus discedet, interdum ausis excidet.) Et hoc loco, unde Horatius sua expressisse videtur: „Laeta superveniet, quae non sperabitur hora,“ de Fato per socordiam et crudelitatem imperitante non esse sermonem ex totius sententiae colore intelligitur, quum potius suprema sapientia laudetur, omnia justa rerum vice exaequans paribusque sortis universae aequabilitatem ponderibus librans.

§. 7.

Jam dejecto a Dei natura rebusque coelestibus oculo nosmetipsos inuentes infirmos esse nos, variis rerum vicibus obnoxios, perpetuo gaudendi facultate carentes, inter spem metumque pendulos, densa caligine a futuro rerum statu explorando praepeditos, ad turpia pronos, ad inania faciles, de moliminum nostrorum eventu parum certos, propositae nobis mortis terroribus emancipatos, intelligimus. Prae Deo hominem se ipsum despicere necesse; nemo est quin identidem clamare cogatur: „quantum est in rebus inane! nihil est ab omni parte beatum!“

κόρον δ' ἔχει
καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἀνδρῶν Ἀφροδίσια.
φῦλ' δ' ἕκαστος διαφέρομεν βιοτῶν λαχόντες,

esse opinamur, quod πολλὸν, i. e. ὀπισθεν κατέων, diuturnamque cladis acceptae dam-nive facti recordationem longumque inde ortum dolorem significare, qui animum usque eo male habeat, donec secunda fortuna adversam praeponderet atque adeo memoriam ante tolerati laboris restinguat. Ceterum ex hoc loco, in quo Μοῖρα ipsius Dei propria atque in voluntate ejus posita memoratur, satis perspicue apparet, Pindarum contra quam alios veteris Graeciae poetas, non Fato numen Deorum sed coelitem arbitrio ipsum Fatum subjecisse, eos igitur frustra esse, qui νόμον πάντων θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων βασιλέα, cujus in superioribus meminimus diram illam necessitatem, quae ex tristi superstitionum antiquarum commento ipsos Deos ludibrio habuerit, significare existimant.

ὁ μὲν τὰ, τὰ δ' ἄλλοι· τυχεῖν δ' ἐν ἀδύνατον
 εἰδαιμονίαν ἀπασαν ἀνελόμενον· σὺν ἔχῃ
 εἰπεῖν, τίνι τοῦτο Μοῖρα τέλος ἔμπεδον
 ὥρεξε. Nem. VII. 52.

(Satietalem et mel affert et florida Veneris dulcedo; nascendi lege suam quisque vitae speciem sortiti alii aliter degimus; fieri autem non potest, ut singuli universam nobis prosperitatem vindicemus. Dicere nequeo an cui unquam Parca in perpetuum hoc munus largita sit.)

Κοινὸν γὰρ ἔρχεται κῆρ' Αἶδα, πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καὶ δοκέοντα *). Nem. VII. 19.

(Communes enim adlabuntur fluctus Plutonis, et imprudentem invadunt et praesagientem.)

ἐν δὲ μιᾷ μοῖρᾳ χρόνον

ἄλλοι' ἄλλοιαι διαιδέσσοισιν αἶραι.

Olymp. VII. 94.

(Eodem horae momento alias aliae perflant aerae)

ἄλλοτε δ' ἄλλοιαι πνοαί

ὑψιπετᾶν ἀνέμων· ὄλβος οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται,

πάμπολος εὖτ' ἂν ἐπιβρίσας ἔπηται.

Pyth. III. 104.

(alias alii impetus alte volantium ventorum; tanto brevior mortalium felicitas, quanto majore ubertate alicui contingit.)

αἶγε μὲν ἀνδρῶν

πόλλ' ὄνω, τὰ δ' αὖ κάτω ψεύδῃ μεταμῶνια τάμνοισαι

κολύνοντ' ἑλπίδες·

σύμβολον δ' οὐπὼ τις ἐπιχθονίων

πιστὸν ἀμφὶ πράξιος ἐνσομένης εὖρεν θεόθεν **)

τῶν δὲ μελλόντων τετνύφλωνται φράδαι.

Olymp. XII. 5.

(Multa quidem inania mendacia sursum et deorsum (volubilibus aquarum instar) secantes hominum spes fluitant at nondum terrigenarum quisquam in satis certam de rebus divinitus ordinandis conjecturam incidit; sed coecutiunt omnia de futuro rerum eventu ratiocinia.)

*) Nescio an Horatius ad horum versuum exemplum sua accommodaverit: „Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres;“ ut enim πρέπειν plerumque idem quod δοκεῖν, ita solita ejusmodi vocabulorum reciprocatione, δοκεῖν pro πρέπειν usurpari potest, adeo ut ἀδόκητος (activa potius, quam passiva significatione) ignobilem denotet, δοκέων nobilem.

**) Satius duxerim, θεόθεν hyperbato admissio ad ἐνσομένης referre; idcirco enim nihil futuri conjectare possumus, quia quicquid insequens hora gignat, non in nostra sed sola Dei facultate atque voluntate situm esse constat. Quodsi, quis multorum interpretum exemplo θεόθεν cum εὖρεν jungendum esse opinetur, non admodum me habebit adversantem, quippe qui non ignarus sim, nostrum subinde in concinnandis nova ratione fabulis emendandae doctrinae sacrae suscepisse partes, igitur in omnibus, quae ad rerum divinarum conformationem pertinebant, ultra vulgus sapientem omne quoque devinationis genus susque deque habuisse.

δένδρεα τ' οὐκ ἐθέλει πάσαις ἐτέων περόδοις
 ἄνδρος εὐῶδες φέρειν πλούτῳ *) ἴσον,
 ἀλλ' ἐν ἀμείβοντι καὶ θνατὸν οὕτως ἔθνος ἀγει
 μοῖρα· τὸ δ' ἐκ Διὸς ἀνδρώποισι σαφὲς οὐχ ἔπεται
 τέκμαρ· ἀλλ' ἔμπαν μεγαλανορίας ἐμβαίνομεν
 ἔργα τε πολλὰ μενοινῶντες· δέδεται **) γὰρ ἀναιδεῖ
 ἑλπίδι γνῖα· προμαδείας δ' ἀπόκεινται ῥοαί. Nem. XI. 90.

(Arbores quovis anno vertente odoriferos flores diviti ubertatis, qua turgent, venae pares (quales annuis vicibus ex vegeta stirpium valetudine orituros esse merito exspectes) edere nolunt, sed alternis modo promunt annis. Perinde mortalium genus temperat Fatum. Clarum autem rei futurae documentum non conceditur divinitus; nihilo scilicet grandia conamur, multa facinora animo agitantes. Firmantur enim genua (pernicissima ad scandendum per ardua et praerupta, conf. ἐμβαίνομεν) spe improba (audaci, ut latine labor improbus); caute autem circumspectantis prudentiae rivi procul avia decurrunt.

ὁ πόποι, οἱ ἀπατάται φροντὶς ἐφ' αἰμάτων οὐκ εἰδῖα, frgm. incert. orig.

(Dii immortales, quae saepe imprudens in fraudem adducitur mens hominum, quorum longissima aetas (quasi) die et nocte absolvitur.)

ἦτοι βροτῶν γε κέρνεται

πείρας οὐ τι θανάτου,

Οὐδ' ἀσχύμον ἀμέραν ὀπότε***), καὶ δ' ἄλιον

*) Quum πλοῦτος saepe de divitiis reconditis atque argento avaris abdito terris usurpetur, ita vertendum esse opinor. Minus recte, si quid iudico, Dissensus flores opulentia i. e. pulchritudine sibi semper aequales intelligere videtur. Dubito quidem an Thierschio suffragari, ita interpretanti: flores divitiis, i. e. auro, argento, ebori omnibusque vitae lautioris ornamentis pares; nisi quod haec nimis adipata forsitan et ambitiosa videatur oratio. Collato tamen „μεγάνορος ἔξοχα πλούτου“ Ol. I. aegre abstineas quin τῶ πᾶν adstipuleris.

**) Ut δέδεται explicent, alii alio abeunt interpretes; nobis in hac voce nihil difficultatis inesse videtur; quicquid vincitur, constringitur, eo ipso firmatur, densatur, roboratur, id quod, modo χαλκιδέος, μελάνδεος, alia, comparaveris, facillime liquebit.

***) Fuerunt qui εἴποτε suaderent, quod quum praeter metricam, quam versibus utrinque aequandis affert, molestiam etiam vim verborum, quasi ne unius quidem diei tranquillitatem mortalibus aegris praestare sustineat poeta, duriorum efficiat quam veriorum, Dissensus librorum scripturam, qua est iudicii sagacitate, servandam censuit. Illo igitur auctore hoc vult noster: nec animo prospicere possumus, quo i. e. quoto, utrum primo an secundo tertiove die integra ad vesperam usque hilaritate et tranquillitate usuri simus. At mirari subit, quidnam ita magnum inter duas illas interpretationes intersit? Ille enim, qui uno modo die aerumnis sese vacaturum esse sperat, ne tranverso quidem ungue ab altero differre videtur, qui nullum jam laetitiae placidaeque quietis in terris sibi diem afflaturum esse auguratur, adeo ut hoc loco, sive „quando“ sive „an un-

ἀπειρεὶ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν

βοαὶ δ' ἄλλοι ἄλλαι

εὐδυνίαν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἀνδρας ἔβαν. Olymp. II. 33.

Sane neque mortis meta hominibus nec illud in aperto est, quando diem solis prolem illibata beatitudine tranquillam exacturi simus, sed alias alia voluptatum et laborum fluenta ad homines advolvuntur.

§. 8.

At quamvis caduca et imbecilla sit hominum vita, natura, sollertia; tenendum tamen, esse quod altiores spiritus sumamus nec prorsus despondeamus animum; magna enim vis et efficacia in mente ingenioque inest, atque adeo cognatio quaedam et necessitudo nobis cum supremo numine intercedit.

τά τε γὰς ὑπέρβηδε

καὶ τὰ γ' ὑπέρβηδε ἐπισκοπῶν πέταται. Frgm. inc. orig. ap. Platon. in Theaet.

(Circumvolat (animus) et superiora tellure et inferiora praesens inspecturus.)

Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πρέουεν

ματρὸς ἀμφότεροι, διείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα

δύναμις, ὥς τὸ μὲν οὐδέν, ὃ δὲ χάλκεος ἀσφαλὲς αἰὲν ἔδος

μένει οὐρανός· ἀλλὰ τι προσφέρομεν ἔμπαν ἢ μέγαν

νόον ἥτοι φύσιν, ἀθανάτοις,

καίπερ ἐφαμερίαν οὐκ εἰδότες οὐδὲ μετὰ νύκτας ἄμμε πότμος

οἶαν τιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ σδάδμαν. Nem. VI. 1—8.

Unum hominum, unum Deorum genus; spiramus enim utrique eadem matre nati; at penitus sejuncta nos distinct vis, quoniam altera stirps caduca

quam verteris, eadem fere sententia procudatur. Quamobrem vix mihi tempero quin veram hic poëtae manum desiderari statuam et ποσάκι vel ὁπόσα (neutro pluralis pro adverbio posito) legendum esse concipiam, ut vertere liceat: quoties placida quiete etc. — diem condere possimus. Nec forsitan plane absonum fuerit, si quis ὁπόσῳ suspicetur, qua particula locali ad superius πείρας relata (σχέσον ἐν τόπῳ interdum σχέσει ἐκ τόπου, quod ajunt grammatici, permutari, quis est qui ignoret; quid quod ἐν apud Pindarum τοῦ εἰς vicem sustinet!) significaretur: usque a quo vitae longius prorogandae termino leniter nobis processuri sint dies. Postremo, penes sagaciores ejusmodi argumentarum arbitros judicium esto, an forte in librorum scriptura acquiescere, sed in hanc formam interpretari praestet, *quam brevi* finituri simus, i. e. quam prope a nobis ultimus vitae terminus absit, quo dulcissimum candidis solibus illustrati diei lumen in media vegetae prosperitatis perfruitione derepente exstinguatur. Subinde enim in vocabulis relativis sive interrogando inservientibus quantitatis sive ἀνζητικῆς sive μειωτικῆς inest significatio, ut apud Horatium „quod spiro et placeo“ nihil aliud quam: „quantumcunque spiro et placeo,“ et „curtae semper abest nescio quid rei“ idem quod „curtae semper abest nescio *quam multum* rei (dem stets zu kleinen Vermögen fehlt immer noch wer weiss wie viel!)

perpetuo autem durat aeneum coelum stabili sede. Sed nihilo secius aut mentis aut naturae virtute proxime absumus ab immortalibus, quamvis ignari, quam nobis arenae calcem sive interdiu sive noctu assequendam proposuerit fatum *).

§. 9.

Conscius sibi divinae originis animus ad spem erigitur, fore ut ultra cineres vitam proroget, nullo jam termino coercendam, qua tamquam mortalis aevi imitatione et consecutione probis hominibus cum dulcissima laborum requie summa beatitudo amplissimaque pietatis virtutisque perfectio, scelestis vero miserrimi supplicii cruciatus contingant.

Ὀλβία δ' ἀπαντες αἶσα λυσίπονον μεταρίσσονται τελευτάν·

Καὶ σῶμα μὲν πάντων ἔπεται θανάτῳ περισθενεῖ,

Ζῶν δ' ἐτι λείπεται αἰῶνος εἰδωλόν· τὸ γὰρ ἔστι μόνον

ἐκ θεῶν· εὐδαι δὲ πρᾶσσόντων μέλει. ἅτάρ εὐδόντεσσιν ἐν πολλοῖς θνητοῖς
*δείκνυσι τερπνῶν ἐφέρποισαν χαλεπῶν τε κρίσιν **).* Frgm. Thren.

*) Quamvis haec ad vulgarem veterum de Tellure omnium hominum Deorumque creatrice accommodata sint, facile tamen intelligitur, altius quid subesse poetamque in hisce Prometheae scintillae divinitus ortae rationem duxisse.

**) Quidnam hoc loco, densissima difficultatum silva impedito faciendum sit, mirifice aestuamus. Böckhius quidem (— „opus hocce tuorum! viro praestantissimo acclamare lubet) magna eruditione munitam acrique judicio elegantissime dispositam suppeditavit interpretationem, cui minime pigeret suffragari, si satis constaret, eo sensu fuisse veteres, ut, quae de vita post obitum futura augurerentur, ea secundam quietem sibi offerri et ex visis nocturnis colligi posse putarent. Ille enim ad solitam philosophis poetisque, inde ab Heraclito usu receptam, vitam pro morte mortemque pro vita appellandi consuetudinem respiciens, *εὐδαι* ad torporem inertiamque animi intra corporis carcerem cohibiti et a libera agendi pernecitate praepediti refert; verbis autem; *δείκνυσι κ. τ. λ.* significari vult objectam animo, dormientium membrorum onere levato, rerum post fata inchoandarum speciem. Ceterum illud quoque scrupulum injicit, quod, si Böckhio adsentiri animum induxeris, *εὐδαι* in eadem periodo duplici ratione accipiendum esse videtur; primum enim translate, deinde proprie usurpatum esse concesseris, quamvis captiosa omnis ambiguitas a lyricae orationis simplicitate, quae hoc loco aut bis allegoricam aut toties propriam vocabuli significationem flagitet, rectius absit. Aliud scilicet dormire, ad animum relatum, sive vana rerum adspectabilem et specie et cupiditate teneri et intra mortalis imbecillitatis confinia sapere, aliud, de corpore dictum, a motu arbitrario cessare et praeter venarum pulsum alternantemque pulmonum contractionem et expansionem nil vitale prae se ferre. Tum *πράσσοντα μέλη* ne recte quidem opponuntur *εὐδόντεσσιν*, quum alterum totam, quae homini citra tumultum conceditur, vitam, alterum vero soporem dormientis corporis membra constringentem significet, nec sane quisquam sibi persuaserit, Pindarum animo, dum corpus vigilat, segnitiam omnino, dum extincto sensu postratum jacet, agilem strenuamque tribuisse solertiam. Postremo ipsis membris somno vinetis nihil monstrari potest, quamobrem *εὐ-*

(Fausta omnes fortuna obviam eunt rerum termino, quo cunctis aetherum solvantur. Omnium quidem corpus in praedam cedit potentissimae

δόντεσσι, parum commode ad μελέων referri statuerim. Similis forsitan dubitatio tanti fuerit sagacissimo Hermanno, ut audaciori manu recens fingendis contextis admota scribendum proponeret: „ἀδὸν δὲ βρασσόνων μελέων ἄτερ εὐδόντεσσαν ἐν πολλοῖς ὀνείροις κ. τ. λ.“ Jam quod Böckhii ex hisce nihil sani extricari posse contendit, quomodo quis vivus sine membris dormire, fato functus vero terrenis abjectis exuviis aetheraeque modo igneae aerae tela indutus unquam sopore languescere possit, haud immerito quaerens, aliter conformata periodi structura facile quidem nugatoria loquentiae opprobrium vitari potest, modo ἀδὸν — ἄτερ ad ἐφ' ἑρπονσαν κτλ. retuleris, et εὐδόντεσσαν per omissum ἀνδράσι interpreteris. Semel enim illius strophae exitu ad vitae post mortem futurae praesensionem relato quid vetat quin in hanc fere rationem veritas: dormientibus (hominibus) demonstrat suaviter appropinquantem sine onerantium membrorum impedimento rerum laetarum molestarumque separationem, vel vitam exuta omni mortali labe leniter spirantem uberrimae beatitudinis flore refertam, cujus pulchra imagine laeta somnia renideant? — Ex ipsa vocis „βραδύς“ significatione, quae tarditas potius incedendi quam praegravantis oneris oppressio notatur, facile intelligitur, illud βρασσόνων κ. τ. λ. cum ἔρπειν jungendum esse. Equidem credo non admodum violenta scripturae immutatione legendum esse: „εὐδὲι δ' οὐ βρεζόντων (sive κινωσόντων) μελέων“, cetera, ut sunt, relinquenda. Quo posito ita fere omnia procedent: ut superstes vitae imago (quae visi nocturni instar vel deserto corpore apud inferos volitat, εἰδωλον καμόντων) durat, (i. e. ipsa anima, ψυχή, accurate ex corpore expressa, sed umbra modo et halitus, neque ex crassiore materie conflata, neque in particulas genitivas dirimenda, quae alias quidem a vi rationis partecipe sive mente distinguitur, Pindaro tamen altera modo est ejusdem naturae spiritalis indelebilisque significatio); divinae enim est particula aerae; iam illud quidem naturae humanae principale, umbratile licet et somnii simile (εἰδωλον) ipsum non dormit, quamvis corpore cum pulvere sepulchrali mixto et aeterna quiete consopito (ut apud Virgilium „placida compostus membra quiete“), sed dormientibus (lumine cassis, quorum ossa molliter cubant) longa aperit visa, somniorum quasi volubilitate in infinitum excurrentia, in quibus beatitudo ab omnibus malis segregata apparet. Somnus quidem exantlatis vitae laboribus nos manet, sed mira somniorum clarissimorum ubertate distinctus, i. e. quiescimus quidem, sed aevum degimus perenni gaudii illibati latice imbutum. Ne quis forte haec quasi nimis ambitiosa et subobscura Pindaro parum convenire putet, ingentem Britannorum tragicum, splendidum non suae aetatis neque gentis sed universi generis humani omniumque saeculorum decus, profundi ingenii vi et abundantia nostro gemellum consulat, qui in eandem fere sententiam Hamletum loquentem facit: „To die, — to sleep; — to sleep! perchance, to dream; — ay, there's the rub; For in that sleep of death what dreams may come when we have shuffled off this mortal coil, must give us pause.“ Ceterum quod insertum illud οὐ vulgari horum versuum descriptioni adversatur, nihil moror, quum de metrica mutilarum ejusmodi reliquiarum ratione certi

morti, vivum autem etiam tunc relinquitur aevi simulacrum; illud enim solum ex Deorum stirpe genitum. Ast nitentibus membris dormit sopitum, sed dormientibus in multis somniis adventans deliciarum demonstrat calamitatumque discrimen.)

τοῖσι λάμπει μὲν μένος αἰλίον

τὰν ἐνθάδε νύκτα κάτω.

Φοινικορόδοισι δὲ λειμῶνεσσι προάστειον αὐτῶν

καὶ λιβάων σκιαρὸν

καὶ χρυσοκάρκοισι βέβριδε.

καὶ τοὶ μὲν ἵπποις ἐν τε γυμνασίοις,

τοὶ δὲ πεσσοῖς, τοὶ δὲ φορμύγεσσι μέλλονται, παρὰ δὲ σφίσιιν εὐανδῆς

ἅπας τέδηλεν ἔλθοις.

ὁδμὰ δ' ἔρατ' ὄν

κατὰ χῶρον κίθναται αἰεὶ,

δόματα μιν γέντων περὶ τηλεφανῆ

παντοῖα δεῶν ἐπὶ βωμοῖς. Frgm. ex Thren.

Illis subtus radiat solis jubar, dum hic nox est; rosarum vero purpura coruscantibus pratis fragantique thuris frutice pomœria suburbiaque eorum obumbrantur, aureis fructibus gravia. Alii quidem ludicris curulibus et equestribus omnique arenae opere, alii tesseres latrunculisque, alii citharae cantu delectantur. Omnis autem laeto flore apud eos luxuriat felicitas; suaves quoque odores amoena perflunt loca, dum longe conspicuo igne suffitum omnigenum miscent in altaribus Deorum*).

quidquam constitui nequeat. In tanta tamen loco nostro circumdata caligine quum nihil, quod quis mordicus teneat, decerni possit. ferri quoque poterit, si cui εὔδει ad animi ipsius, quae ei cum corpore in dormientibus hominibus communis est, inertiam atque defectionem trahere placeat, modo ne oppositionem inter εὔδειν et epitheton, quaecunque fuerit, voci μέλων praefixum interesse existimes, sed potius aliquid, quo causa, cur animus quoque defecerit, significetur, substituas. Tale quid in animo habuisse videtur Reiskius, qui εὔδει μὲν κνωσσόντων κ. τ. λ. coniecit; nobis quidem magis arideret, βρεθόντων, ut vertendum esset: dormit quidem praegravantibus membris, i. e. somno solutis corporis artubus mentis quoque nervi flaccescunt; major tamen animi vis atque dignitas eo comprobatur, quod quamvis lassitudinis, quo corpus deprimitur, particeps et acriore ratiocinandi facultate privatus somnia tamen fingere et rerum faustarum adversarumque discrimina sive secundae sinistraeve fortunae inclinationes magnae vitae momenta tacito augurio prospicere potest, id quod non sine aliqua veri commendatione pro argumento quodam animorum immortalitatis habes non prorsus infirmo.

*.) Eandem solem ex Pindari opinione et superas auras et defunctorum sedes obambulare patet, quas insulas esse in Oceano inferiorem plani terrarum orbis partem subterlabente sitas veteres conjiciebant. Quibus vero homines, dum in vivis erant, operam dabant, iisdem etiam post mortem oblectamenti teneri atque studiis si fabulabantur poëtae, nihil aliud quam arctam, quae inter terrestre stadium immensamque arenam supremo

ψυχὰς δ' ἀσεβέων ἐποτρύνουσι γαῖα
 πωτῶνται ἐν ἄλγεσι φοβίῳς ἐπὶ
 ζεύγλαις ἀφύκτοις κακῶν·
 εὐσεβέων δ' ἐποτρύνουσι ναίουσαι
 μοῖλαι· μάκαρά μ' ἐγὼν αἰδοῦσ' ἐν θμῳσι. (Frgm, ex Thren.)

*Animae sceleratorum subter coelos cohibitae *) terram circumvolant le-
 talibus cruciatae doloribus; inexplicabili aerumnarum jugo subjectae; in me-
 dias autem coelitus sedes receptae piorum animae canora voce summum im-
 mortalitatis beatitudinisque dispensatorem celebrant canticis laudatoriis.*

Οἷσι γὰρ ἂν Φερσεφόνα
 ποιῶν παλαιῷ πένθεος
 δέξεται, ἐς τὸν ἑπερδεν
 ἄλλιον κείνων ἐνάτω ἔτει
 ἀνδιδοῖ ψυχὰν πάλιν
 ἐκ τῶν βασιλῆες ἀγαυοί
 καὶ σθένει κραιπνοὶ σοφία τε μέγιστοι
 ἄνδρες αἰῶνι ἐς δὲ τὸν λοιπὸν χρόνον
 ἔρως ἄγνοι πρὸς ἀνθρώπων καλεῖνται.

Frgm. ex Thren.

(A quibus enim Proserpina prisci infortunū, scelere eorum conciliati,

obitū ineundam intercedat, necessitudinem significare volebant. Namque non diu so-
 lum sed in omne aevum, quo semel imbuta sit recens, testam servare odorem, neque ab
 indole in terris contracta subito desuescere animum corpore solutum, inter eos, qui
 de immortalitate animorum accuratius sagaciusque philosophati sunt, in confassis est.
 Illud autem summae laudi tribuendum est poëtae, quod, ut ex novissimis hujus frag-
 menti versiculis colligitur, pietati et supremi numinis religiosae venerationi vel apud
 mortuos locum esse, et celsissimam sanctissimamque mentis humanae vim, quae colen-
 dis religionibus pectorisquae rerum divinarum consortio beandi generosiore sensu con-
 tineatur, ne morte quidem deficere sed ultra busta taedasque lugubres in majus auctam
 gliscere, vigere, exsultare docet.

- *) Quicquid miri et nugatorii in ejusmodi fictionibus inesse videatur, vera tamen sanaeque
 rationi prorsus consentanea in iis involuta latet doctrina. Illam enim gravissimam im-
 proborum animos post obitum manere poenam recte judicamus, ut corporis volu-
 ptatibus imbuti cupiditatibusque, quibus indulgendi jam in Superiorum regionibus nulla
 copia fiat, aestuantes inexplibili siti fameque retro ferantur, rebusque terrestribus ex-
 pediri nequeant, deorsum semper vergente oculo desiderioque, adeo ut vocabulo modo
 brutam tellurem reliquerint, re autem negotiis ejus impliciti humi resideant cœnumque
 perrepant. Quomodo haec intelligenda sint, illustratur potissimum a Platone (Phaedo
 30. D.) ἐμψυμῆδες δὲ γε τοῦτο οἰεσθαι χρηρ εἶναι καὶ βαρὺ καὶ ὀρατόν· ὃ δὴ καὶ
 ἔχουσα τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεται τε καὶ ἔλκεται πάλιν εἰς τὸν ὀρατόν τόπον, φόβου
 τοῦ αἰδοῦς τε καὶ Ἰδίου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μῆνιματά τε καὶ τοὺς τάρους
 κυλινδομένη, περὶ ἃ δὴ καὶ ὦφθῃ ἅτα ψυχῶν σκοτεινὰ φάσματα κ. τ. λ.

piacula exegerit, eorum animos novennio absoluto de integro ad supremos soles emittet. Inde reges spectabiles virique fortitudine alacres sapientiaque praestantissimi oriuntur, qui mox deinde postgenitis divini heroes nuncupantur.

ὄσοι δ' ἐτόλμασαν ἐξ τρις
ἐκατέρωθεν μέγαντες ἀπὸ πάμπαν ἀδίκων ἔχριν
ψυχάν, ἔτειλαν Διὸς ὄδῳ παρὰ Κρόνον τέρσιν ἐνθα μακάρων
γῆσος ὠκεανίδας
σθραι περιπνέουσιν·
ἀνθεμα δὲ χρυσοῦ φλέγει,
τὰ μὲν χερσὶν ἀπ' ἀγλαῶν δενδρέων,
ἔδωρ δ' ἄλλα φέρβει·
ὄρμοισι τῶν χεράς ἀναπλέκοντι καὶ στεφάνας
βοτλαῖς ἐν ὄρδαῖς Ραδαμάνθους. Olymp. II. 75.

(quotquot autem ter utrobique, primum in terris, deinde apud inferos, commorati immunem ab improbitate animum servare sustinuerunt, Jovis iter emensi ad Saturni usque regiam pervenerunt, ubi ab Oceano spirantes aurae beatorum insulas perfliant; aurei ibi flores ardent, alii ad maris oram proceris ex arboribus splendentes, alios humi pullulantes nutrit aqua, quorum sertis et corollis manus implicant, postquam iusta de iis fecit arbitria Rhadamanthus *).

*) Necquidquam in his tenebris lucem circumspectaremus, propter contradictionis speciem potissimum, quam in superiore loco ἐν ἄνω εἶναι in inferiore ἐξ τρις affert, saepe caput scabentes vivosque rodentes ungues, nisi Platonis Phaedrus doctrina ex eodem, unde Pindarus hausit, fonte ducta ambignam quidem et sublastrem sed tamen faciem accenderet. Illic enim splendidam Jovem ducentem sequentium Deorum pompam millenorum annorum revolutione per totam rerum universitatem circumagi exactaque quaqua vice immensa orbita in altissimo coelestium plagarum fastigio sive extremo empyrei limbo subsistere videmus, e longinquo eos assequi adnitentibus quidem, sed flaccidis alis pone eos remanentibus animabus, quae tanto conamini adhuc impares vitam terrestrem sortitae eaque functae domum Plutonium petunt et suo quaeque millenorum annorum spatium finito ad lucidas oras denuo emergunt. Jam vero multum interest, utrum recti honestique studio flagrent an pravi amore libidinumque aestu conflictentur; hae enim mille annorum gyrum novies transire coactae, nisi decies millesimo ineunte anno, ut apud Platonem est, ad igneas illas summae beatitudinis sedes non admittuntur; illae vero ter modo longum illud curriculum deambulant, donec in Saturni arcem sive Deorum sancta conciliabula recipiantur. Prior igitur conditio in omnes ab liberaliore animi ingenii-que cultu alienos, posterior in philosophandi arte institutos veroque ejus amore imbutos cadit. Ceterum annus, ἔτος, aperte hic millenorum annorum circuitum significat. Stamina autem haec sunt quidem ex Empedoclis proculdubio disciplina ducta, ex quibus Pindarus suo jure miris rerum dulcissimarum simulacris intextam composuit telam, ex ipsius philosophiae vestigiis paullum deflectens. Quod enim Plato Empedocle auctore coelum nostro, cujus caerulea templa intuemur, superius appellat, Pindaro insulae

ἔστι δὲ καὶ τι θανόντεσσιν μέρος
 καὶ νόμον ἐρδομένων
 κατακρύπτει δ' οὐ πόσις
 συγγόνων κεδνὰν χάριν.

Olymp. VIII. 77.

(Vel in mortuos aliqua pars cadit rerum legibus convenienter gestarum; in sepulcro enim non exstinguitur familiarium splendida gloria.) Sententiarum nexus, in quo haec interjiciuntur, ita ea intelligi jubet: Defunctorum quoque pectora gaudio ex superstitem propinquitatem secum junctorum meritis omnibusque, quas prospere gesserunt, rebus percepto recreantur; non enim intercipiuntur sepulcralibus tenebris secundi rumores de claris eorum facinoribus sparsi, sed squalidos cinerum fornices pervadunt et ad ima usque inferorum penetralia recinunt. Loquitur enim in sequentibus poeta de Mercurii filia Fama, rerum superarum et infernarum quasi quadam internuntia, per quam patri victoris Olympici adfertur pridem defuncto, filium coronam adeptum esse. Sed nihil aliud vult noster, quam: „angusto limite, quae citra et quae ultra tumulum aguntur, dirimi et utriusque civitatis colonos quasi quodam commeatu et commercio inter se uti, adeo ut resides in terris beatorum claritudine ad ardua conanda excitentur, iam functi vero laboribus stirpis suae in vivis adhuc relictæ gloria exsultent.

§. 10.

Jam vero animus summi numinis religione imbutus proposito celsissimae perfectionis exemplo erectus laetaque beatitudinis post obitum fruendae praesagitione percitus omni virium contentione honestum sectatur, ex veterum philosophorum consuetudine quadripartito spectandum, et in verae prudentiae sive sapientiae, in temperantiae, in fortitudinis, in justitiae laude ponendum. Tametsi Stoicorum rationem sua aetate quippe multo recentiore ignoravit Pindarus, quem potius, si aliquam, ad quam omnia referenda esse putaret, supremam tenuit legem, finem bonorum in voluptate*), nempe ge-

sunt beatorum et discrimen illud inter sequiores, inde a vitae principio deteriores animas, quibus triplex illa itineris mensura, quam nobiliores simplicem decurrebant, proposita erat, et inter hasce faustiore pede triplo breviora spatia emetientes constitutum obliterasse diversaeque temporis computatione promiscue usus esse videtur, quum in eorum, quos in priore illo fragmento commemorat, numero ipsos heroas, consummatae virtutis splendidaeque perfectionis exempla retulerit.

*) Id quod ex subjectis hicce locis perspicitur:

μηδ' ἀμαυροῦ τέρπειν ἐν βίῳ πολὺ τοι
 φέρτιστον ἀνδρὶ τέρπνός αἰῶν.

(ne gaudium in vita restingue; jucundum enim aevum optimum sane homini.)

Ἄϊδα τοι λάθεται

ἄρμενα πράξεις ἀνῆρ.

(Vel Orci obliviscitur, si cui ex sententia omnia cedunt. Quem animi tranquillitas beat, ille non curat nec metuit mortem.)

nerosa et ex imis animi ingeniique recessibus manante, quaesivisse conjectaveris; cum bona pii vatis venia saltem ipsarum virtutum, quarum praecepta ubique tam studiose inculcat audientibus, descriptionem Zenonis Chrysippique doctrinae accommodare fas fuerit. Jam principio prudentiam sive recte sentiendi facultatem, majorem animi ingeniique eruditionem, quae justa rebus pretia statuatur, utrique fortunae vitae instituta accommodet, agendi opportunitatem celeritate consilii occupet, in diem vivere vetet temporisque futuri rationem haberi jubeat, quemadmodum Pindarus aequalibus commendaverit, hinc inde selectis exemplis illustremus.

δεόθεν ἐραίμαν καλῶν

δυνατὰ μαίόμενος ἐν ἀλικίᾳ

(Utinam, quae Dei judicio bona sunt, concupiscam, convenienter aetati meae, quae perfici possint, adfectans.

ξυναῖσι δ' ἀμφ' ἀρεταῖς τέταμαι· φθονερῶι δ' ἀμύνονται·

τὰν εἰ τις ἄκρον ἔλῶν ἀσυχᾶ τε νεμόμενος αἰνὰν ἔβριν

ἀπέφηνεν, μέλαρος ἂν ἐσχατιὰν

καλλίονα θανάτου ἔσχε, γλυκτέατα γενεᾷ

ἐόντων κτεάνων κρατίστην χάριν πορών. Pyth. XI. 54.

Cohibitas intra civilia virtutes sector; sic invidios obrectatores fugio, quarum virtutum si quis fastigium adeptus suspenso pede vestigia ponens molestam vitat insolentiam, atrae mortis honestiorem finem consequitur, dulcissimae stirpi optimam dotem, splendidae existimationis decus relinquens *).

... ἐν δ' ἀρετᾷ

ἔβαλεν καὶ χάριμα' ἀνδράποισι Προμαδέως αἰδώς·

ἐπὶ μὲν βαίνει τε καὶ λάδας ἀτέμαρτα νέφος,

καὶ παρέλκει πραγμάτων ὁρδὰν ὁδὸν

ἔξω φρενῶν. Olymp. VII. 44.

(Virtutis gloriam laetosque dies hominibus conciliat ratio habita Promethei (praestitum Prometheo obsequium); oblivionis enim nebula nullo ju-

*) Quamvis in hisce exscribendis Thierschii rationi, quippe quae mihi ceteris praestare videretur, obsecutus sum, primum tamen pro ἀμύνονται ex Hermanni conjectura ἀμύνονται, deinde mea, si quid iudicio, suspicione ἄθλον pro ἄκρον substituendum esse crediderim. Ex tota enim hujus loci conformatione patet ad significandum verum illud reipublicae studium, quo ab omni gloriae insolentia alieno in sola pro virili parte augenda civium salute elaboramus et bonam idcirco proborum hominum existimationem nanciscimur, poetam translatione uti, quam ab aurigatione mutuetur. Quamobrem similitudinis vestigiis melius inhaerens si ἀμύνονται legas, i. e. praetereunte quasi curru relinquuntur, ut occupet extremos scabies. Deinde ἄκρον non solum ab imagine instituta aberrare sed alieni quid et contrarii sententiae immiscere videtur; ille enim, qui ad omnium virtutum culmen erectus est, provocat potius quam superat invidiam. Quodsi ἄθλου legeris, de pretio modo vulgaris pluresque per vices rivales admittentis iisque lauream alternis largiturae aemulationis sermo erit.

dicio animadversa adventat rectamque rerum agendarum semitam a sana mente abducit. Nisi quis, quae ex institutis consultisque suis profectura sint, ea diligenter antequam eveniant, attendit, nec factis inclarescere nec vitam laetus degere potest.)

πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος,
βουλαῖσι δὲ φρήν ἐσσύμενον προῖδεῖν
σπγγνὲς οἷς ἐπεταί. Nem. I. 26.

(Robur quidem virium in opere perficiendo proficit, in consiliis autem ineundis mentis acumen, si cui a natura suppetit futuras rerum inclinationes praesagiendi facultas.

ἀγνωνμον δὲ τὸ μὴ προμαδεῖν*
κουφότεραι γὰρ ἀπειράτων φρένες. Olymp. VIII. 60.

(Stulti est, antequam agas, non didicisse, neque consuluisse. Frustra enim animi moliantur nullo rerum usu edocti.

διάπειρά τοι βροτῶν ἑλεγχος*).

(nisi experimento capto mortalium ingenia recte judicari non possunt. Olymp. IV. 20.

*) Quam sententiam ut exemplo quodam addito comprobaret, sub finem carminis Pindarus narrationem subjungit, ex fabularum de Argonautis memoriae proditarum cyclo depromptum. Mentionem injicit Argini cujusdam, qui in ludis funebribus ab Hypsipyle Lemni regina post patris Thoantis excessum commissis inito cum Boreae filiis cursus certamine jam senior praeter omnium, qui aderant, expectationem vicerat. Jam quod ille apud nostrum de victoria glorians dixisse traditur:

„φρύνονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσιν
πολλοὶ δαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἀλκίας ἑοικότα χρόνον“

ab omnibus interpretibus ita acceptum esse miror, quasi Pindarus revera hominem firmatae, non provectae aetatis significare voluerit, praematura canitie occupatum, qui senilis juvenis nec vero vegeta crudaque juventute exsultans existimandus sit senex. Sed vehementer dubito, num dignum memoratu fuerit, si quis forte antiquitatis heros incanescens ante vulgarem deficientis caesariei terminum capillo in arenam descendisset, nec video, cur Psaumidem, qui illo carmine celebratur, vere senem cum falso quodam vetulo, inanem modo silicernii speciem prae se ferente contulerit. Longe facilius omnia convenient, si luisse modo poetam elegantesque hymno suo intexuisse facetias statueris. Revera senex fuisse videtur Erginus, tam vegeta autem valetudine membrorumque pernecitate praeditus, ut vel adolescentes cursu superaret, et in tantam animi hilaritatem effusus, ut mirantium mulierum stuporem jocosa asseveratione luderet, se nondum esse senem, sed, ut subinde fieri soleret, adolescentem cui in medio annorum vere lepida quadam naturae joculari gestientis protervitate cani subreperint. Carminibus autem illico post partam victoriam in commensatione vespertina eodem quo certamina mittebantur loco instituta cantandis, in quo genere quantum Olympicum referendum esse constat, jocularia immisceri potuisse quis neget?

εἰ δὲ νόῳ τις ἔχει θνατῶν ἀλαθείας ὁδόν; χρὴ πρὸς μακάρων
τεγγάνοντ' εὖ πασχέμεν. Pyth. III. 104.

(Si quis mortalium veritatis callem persequitur, eum oblatis sibi benigno Coelitum provisu donis moderate uti oportet*).

τὸ πλουτῆν δὲ σὺν τύχῃ πότμον σοφίας

ἀριστον. Pyth. II. 56.

(Optima praedicanda illius fortuna, qui divitias simul cum sapientia sortitus est.)**)

ὁ μὲν πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαδαλμένος
φέρει τῶν τε καὶ τῶν καιρόν. Olymp. II. 58.

(Opulencia virtutibus ornata utriusque fortunae discrimen sine fraude adire potest.)***)

σμικρὸς ἐν σμικροῖς, μέγας ἐν μεγάλοις
ἴσσομαι· τὸν ἀμφέποντ' αἰεὶ φρασίν
δαίμον' ἀσκήσω κατ' ἐμὴν θεραπέειν μαχανάν. Pyth. III.

(Parvus in parvis, magnus in magnis ero; qualiscunque mihi contigerit fortuna, aequi bonique consulam, pro facultate mea animam ei, quam proxime fieri potest, accommodans.) Aequam memento rebus in arduis servare mentem, non secus in bonis ab insolenti temperatam laetitia. Horat.)

φέρειν δ' ἐλαφρῆς ἐπαυχέειν λαβόντα ζυγὸν
ἀρήγει· ποτὶ κέντρον δὲ τοι λακτίζμεν τελέθει
ὀλισθηρὸς οἶμος. Pyth. II. 93.

*) Quae Böckhius, Dissenius, alii ad tuendam tralatitiam librorum scriptarum e larga eruditionis suae penu promiserunt, quamvis speciosa sint et ab iudicii acumine elegantiaque commendanda; male tamen me habet operosior quam pro Lyricae orationis ingenio structura, qua particula εὖ antrorsum et retrorsum trahatur necesse est, nec fluitantis ultro citroque rerum humanarum vicissitudinis, exemplo a Cadmi filiabus ducto, injecta mentio cum exhortatione ad hilaritatem, qua Genio indulgetur, convenit. Quamobrem aegre me abstineo, quin πασχέμεν satis facili emendatione in πεσσέμεν convertam, quod quid sit, alius Pindari quidam locus satis aperte docet: „τὸν μέγαν ὄλβον καταπέσαι οὐκ ἐδυνάσθη“ Olymp. I. 87.; quo pertinet etiam Horatiana vox: „bene ferre magnam disce fortunam.“

**) Quamvis enim durum videatur illud hyperbaton, τύχῃ σοφίας, vix aliter rem expediendam esse credo.

***) Τὰ τε καὶ τὰ plerumque ad res sibi invicem oppositas pertinet; quod quamvis in cetera Graecitate non modo sed ne Latino quidem sermone recentioribusque quas vulgari studio frequentamus Europae linguis simile quid, cujus exemplo nitatur, habere constet, si Hebraeorum consuetudinem conferas, non erit quod mireris. Illis enim, ut his utar, דָּבָר דָּבָר significat animum parum sibi constantem, qui aliud pectore reconditum aliud ore promittit habet; דָּבָר דָּבָר autem fraudulentum ponderis perfidiam notat.

(Impositum cervicibus jugum leviter ferre expedit; at sane lubricum est adversus stimulum calcitrare.)

Ζεῦ, μεγάλοι δ' ἀρεταὶ θνατοῖς ἔπονται
ἐκ σέθεν· Ζεὺς δὲ μάσσων ὄλβος ὀπιζομένων, πλαγίαις δὲ φρένεσιν
οὐχ ὁμῶς πάντα χρόνον θάλλων ὁμιλεῖ. Isthm. III. 4.

(Jupiter, te auctore magnae virtutes mortalibus proficiunt. Major autem iis efflorescit prosperitas, qui tua voluntate ducuntur; at perverso animo non item; non enim perpetuo vegeta ei suppeditat.)

ἔπεται δ' ἐν ἑκάστῳ
μέτρον· νοῆσαι δὲ καιρὸς ἀριστος.

(Certa quaedam via et ratione in omnibus rebus gerendis utendum; plurimum autem refert commodam facinoris suscipiendi opportunitatem dignoscere.

ὁδὲ καιρὸς ὁμοίως
παντὸς ἔχει κορυφάν,
(Summa rerum penes opportunitatem)

γένοι' οἷος ἐσσι μάδων·

(Semper tibi consta, talem te perpetuo praesta, qualis pro ea, qua usus es, institutione, reapse es.)

Quum illud potissimum sapientis sit, ut in sectando honesto libera-
liorem etiam disciplinam et elegantiorum ingenii eruditionem in societatem adhi-
beat, ne id quidem praetermisit Pindarus. Huc faciunt passim loci dulcissimi.

θσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτίθεται βῶαν
Πιερίδων αἶοντα. Pyth. I. 13.

(Quos odio habet Jupiter, horrescunt Pieridum concentum audientes —
i. e. — scelerati a Musarum consortio abhorrent.)

σὺν ἔμμιν γὰρ τὰ τε τερπνὰ καὶ
τὰ γλυκεία γίγνεται πάντα βροτοῖς. Olymp. XIV. 7.

(Vestra — o Gratiae! — opera laeta omnia et dulcia contingunt mor-
talibus; vestra opera sapiens est homo, pulcher et splendidus, quod spirat
praestantissimus quisque et placet, vestrum est.)

§. II.

In moderatione et temperantia magna laus est; illa perturbationes
animi et cupiditates justis frenis coercet, ne quis pluris quam par sit, sese ae-
stimet, monet; a nimis affectandis dehortatur; in praesenti rerum conditione
nos acquiescere jubet, lucri studium avaritiamque comprimit.

χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. Pyth. II. 34.

(Sibi quemque suisque rebus accommodatam in omnibus negotiis ser-
vare oportet inensuram.)

ἀγαπατὰ δὲ καιροῦ μὴ πλαγαδίεντα πρὸς ἔργον ἑκαστον
τῶν ἀρείων ἐρώτων ἐπικρατεῖν δόνασθαι. Nem. VIII. 4.

(Illud laudi ducendum, si quis a justo rerum modo nunquam aber-
rans in quolibet conamine lenioris studii normae obsequitur.)

καὶ γὰρ
ἐτέροις ἐτέρων ἔρως ἐπέκρινε φρένας· τῶν δ' ἑκαστος ὁρῶτα

τυχόν κεν ἀρπαλέαν σχέδοι φροντίδα τὰν παρ ποδός·
τὰ δ' εἰς ἐναντὶν ἀτέκμαρτον προνοῆσαι. Pyth. X. 60.

(Aliis enim aliae cupiditates praecordia stimulant; quo quisque fertur, id consecutus, in molimine, quod in praesens oblata juvat commoditas, totum rapido studio se collocet; quae enim anno vertente evenire possint, praesago animo conjectare nefas.)

μὴ μᾶλλον Ζεὺς γενέσθαι

θνατὰ θνατοῖσι πρέπει.

Isthm. V. 16. 18.

(Ne conare Deus fieri — ne Jovis tibi arroga majestatem; mortalia mortales decent.)

τὰ μακρὰ δ' εἰ τις πάπται, βραχὺς

ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἔδραν.

(Si quis longinqua speculatur, nimium tenuis et pusillus; quam qui ad aeneas Deorum sedes enitatur — non abludit Horatius: „vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.“)

τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν

μανίαισιν ἐποκρέκει.

Olymp. IX. 41.

(Praeter modum gloriari, succinit insaniae — vesani est insolentius quam decet, sese popularibus imputare.)

χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν,

ὃς ἀνέχει ποτὲ μὲν τὰ κείνων, τότε αὖθ' ἑτέροις ἔδωκεν μέγα

κῦδος, ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα νόον

λαίνει φθορῶν· στάθμας δὲ τινας ἐλκόμενοι

περιοσᾶς ἐνέπαζαν ἔλκος ὀδυναρὸν εἰς πρόσθε καρδίᾳ,

πρὶν ὅσα φροντίδι μῆτιόνται τυχεῖν.

Pyth. II. 98.

(Deo refragari non licet; ille nunc aliorum res secundat, nunc rursus aliis magnam impertit gloriam, sed ne in his quidem invidorum animus acquiescit (ne hoc quidem solatio contentus est); donec enim pendula vacillat statera (ultro citroque vergente examine) saevum altius usque animo infligunt vulnus, priusquam, quae curis suis moliuntur, attingant *).

*) Quantumvis viri doctissimi in his versibus interpretandis desudaverint, semper aliquid relinquitur, quod ut quisque attentissime haec legerit facilioremque sententiarum continuationem anquisiverit ita maximas in angustias eum adducet. Alii aliter singulas voces integramque totius periodi vim expedire laborant; sunt qui de lance, in qua quis positus sursum trahatur, suas igitur opes alienis inferiores esse queratur, cogitent; alii Böckhio praeunte decempedam nimii ponderis molestaeque longitudinis manibus hinc inde admotis parum habilem significari volunt, aliis postremo στάθμῃ lanx est sursum elata, cujus orae invidi manibus applicatis sese appendunt, suo pondere eam depressuri. Attamen plura ab his assensionem cohiberi jubent, aegre enim probaveris, περισσάν στάθμην (sursum impulsam lancem) hic contra quam apud Homerum adversam fortunam deterioremq; conditionem innuere, id quod verae quidem ipsius rei rationi recentiorumque temporum consuetudini convenit, sed a veterum poetarum simpli-

μή δολωθῆς, ὃ φίλος, ἐντραπέλοις κέρδεσσ'·
 ὀπιθόμενον ἀσχημα δόξας
 οἷον ἀποιχομένων ἀνδρῶν διαύταν μαντεῖ
 καὶ λογίοις καὶ αἰδοῖς. Pyth. I. 92.

(Ne tibi fraudi sit, amice, speciosis lenociniis subblandiens Incrum; solum gloriae apud postgenitos inclarescentis decus fato functorum hominum res gestas praedicat per rerum scriptores et poëtas.)

εἰ δέ τις ἔνδον νέμει πλοῦτον κρυφαῖον,
 ἄλλοισι δ' ἐμπίπτων γελᾷ, ψυχὰν Ἀίδα τελέων οὐ φράζεται δόξας ἀνενδεν.
 Isthm. I. 68.

(Si quis domi pascit opes occultas, in secus sentientes autem quum incidit, subridet, nihil pensi habet, ingloriam sese animam redditurum esse Orco.)

τίδ' ἔλπεται σοφίας ὀλίγον τι ἀνὴρ ὑπὲρ ἀνδρὸς ἰσχύειν;
 τὰ δεῶν βουλευμάτων ἐρευνᾶσαι βροτέα φρενὶ δόσκολον·

Θνατὰς ἀπὸ ματρὸς ἔφος. Frgm. incert. orig.

(Quid homo suam prae altero jactat tantillo majorem sapientiam? Deorum consilia investigare mortali ingenio arduum; mortali enim matre natus es.)

ὦ τάλας ἐφάμερ, νήπια βάζεις χρήματα μοι διακομπέων. Frgm. inc. orig.

(O miser in diem nate, puerilia jactas divitias mihi laudans.)

κερδέων δὲ χρή μέτρον θηρεύμεν·

ἀπροσέκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. Nem. XI. 47.

(Lucro quaerendo modum fieri oportet; studiorum irrita contentione nitentium acrius saevit insania.)

In sectanda temperantia commendandaque σωφροσύνη in eum locum Pindarus progreditur, ut etiam in re amatoria huic virtuti suam auctoritatem

citae, quae speciem modo rei oculis perceptam, non mentis recte intuentis iudicium sequitur, longe discedit. Deinde *στάθμη* rubricam sive amussim potius quam decempedam sive perticam mensurariam significat, nec aliunde constat, *ἔλκεσθαι τινός*, de eo dici posse, qui grave quoddam onus bajulet. Tum meram suspicionem non excedit, haec deprimentae lancis conatum referre. Accedit quod Böckhius merito quidem dubiam esse staterae significationem, quae vulgo vocabulo *στάθμη* tribuatur, contendit, nullo tamen argumento prorsus ita accipi non posse evicit. (Ecquid enim obstat, quin aequae recte *σταθμός* et *στάθμη* dixerint Graeci, quam *χόλος* et *χολή*, vel *στέφανος* et *στεφάνη*?) Ipse autem sententiarum nexus aut *περισσός* praeter morem hic de statera aequis ponderibus librata ut intelligatur, aut novi quid ejusdem significationis inducta illa voce difficillima exhibeatur, suadet; illud ipsum enim invidiorum esse constat, ut sortibus aequandis non contenti sibi solis omnia vindicare et alterius fortunas penitus convellere studeant. Jam vero quum in Sapphus reliquiis Aeolicum vocabulum *πεδανρός* = *μετέωρος*, quod satis commode de dubia ancipitique rei suspensae oscillatione usurpari potest, inveniatur, minimo eum provocem, qui prorsus me frustra esse probet, si scribendum esse censeam: *πεδανρός ἐν ἐπαύαν ἐξ ποτὲ καρόλα* x. τ. λ.

vindicaturus ab impotenti cupiditate et praepropero recens ortae libidinis impetu dehortetur. Conf. Pyth. IX. 40.:

κρυπταὶ κλαῖδες ἐντὶ σοφᾶς παιδοῦς ἱερᾶν φιλοτάτων *).

(Sanctorum amorum prudentis suadellae occultum est remigium — i. e. — si qua Veneris cupiditas elegantiore humanitatis sensu temperata ad frue-
das amatoriae consuetudinis delicias fertur, latente, procul tergiversante re-
migio, sive tardo lentoque accessu advehitur; quo generosior et sanctior amor,
eo cunctantius cautiusque, quod caeca praecordia celant, ore ac voce prodit,
nec per vim se iuvitae puellae importunum obtrudere sustinet.)

καὶ ἐν θεοῖς τοῦτο κενδρώποις ὁμῶς

αἰδέοντ' ἀμφανδρὸν ἀδείας τυχεῖν τὸ πρῶτον εὐνάς.

Et inter Deos pariter atque homines religio est, in propatulo habere
dulces amoris degustandi primitias.)

§. 12.

Fortitudo in gnaviter suscipiendis laboribus adversaque fortuna aequo
animo toleranda conspicua, mortem contemnit, simulatione et dissimulatione
falsam speciem praeferre, mendacio a veri religione deflectere, pro turpi sui
derogatione habet, tamen sibi ultro diffidere ignominiosum putat, libertatis
et dicendi et agendi tenax.

*) Equidem *πειθᾶ φιλοτάτων* ipsam, qua nascens amor pectus in quo oritur, pertentat
et pellicit, ad persuadendum compositam eloquentiam, et non eam, qua quis alterius
amorem captat, facundiam significare credo. Quamobrem *κλαῖδες* potius remigium
hoc loco quam claves denotare suspicor, id quod a nostri oratione minime abhorre-
re planum facit fragmentum quoddam incertae originis, apud Plutarchum (in praeceptis
reipublicae gerendae, Xyland. II. p. 798):

λευκάς καθ' ὑπερθε γαλάνας εὐπρόσωποι σφᾶς

παρήσαν ἔρωτες ναῖας κληίδος.

Blanda navalis remigii desideria jam iis evanuerunt in candida malacia.

Si quis in „clavibus“ perseverandum esse arbitretur, nihil intercedo, modo ita acci-
piendum esse vocabulum largiatur, ut alicujus rei momentum et discrimen, moderamen
atque imperium significet; quo pertinet Pyth. VIII. 4.

φιλόφρον' Ἀσυχία —

βουλᾶν τε καὶ πολέμων

ἔχουσα κλαῖδας ὑπερτάτας,

Benigna Tranquillitas, quae consilii bellicae supremas tractas claves.

Ceterum interpretandi rationem ipsa mihi suppeditavit sententiae perpetuitas. Tergi-
versationem enim Apollinis, qui cum desiderii vehementia luctari videtur, laudat Chi-
ron, et illa ipsa est *μελιχρὸς ὀργά*, quae eum jubebat *παρεφάμεν τοῦτον λόγον* (dis-
simulante illam edere vocem), sive animi puellae desiderio flagrantis mira temperan-
tia, qua divinam indolem quasi exuere nimiumque sibi oratione timida atque demissa
detrahere videbatur.

δλβος ἐν ἀνθρώποισιν ἀρεὴ καμύτων οὐ φαίνεται. Pyth. XII. 28.

(Quicquid beatitudinis in homines cadit, sine labore non expeditur.)

ἄπονον δ' ἔλαβον χάριμα παύροι τινες. Olymp. XI. 23.

(Pauci modo nullo negotio rebus laetis potiuntur.)

ἐν παρ' ἑσλὸν πῆματα σὺνδνο δαίονται βροτοῖς

ἀθάνατοι τὰ μὲν ὧν οὐ δύνανται νῆπιοι κόσμῳ φέρειν,

ἀλλ' ἀγαθοὶ τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω. Pyth. III. 81.

(Ad singula gaudia binas Superi aërymnas tribuunt mortalibus; illas stulti quidem decenter tolerare nesciunt; sed boni possunt, extrorsum vertentes honesta — i. e. praetermissis doloribus aciem defigunt in laude, quam ipsa animi constantia merentur.)

ὁ μέγας δὲ κίνδυνος ἀναλκιν οὐ φῶτα λαμβάνει.

θανεῖν δ' οἷσιν ἀνάγκη, τί κέ τις ἀνώνυμον

γῆρας ἐν σκότῳ καθήμενος ἔψοι μάταια,

ἀπάντων καλῶν ἀμμορος. Olymp. I. 81.

(Magnum adeundum discrimen respuit inertem et ignavum; at proposita omnibus moriendi necessitate, cur quis senectutem ingloriam in tenebris delitescens temere conterat, omnis decoris expers?)

ἐκ πόνων δ' οἱ σὺν νεότητι γέγονται σὺν τε δίκῃ

τελέδει πρὸς γῆρας αἰὼν ἡμέρα. Nem. IX. 44.

(Ex laboribus in juventute pro eo, quod jus fasque est; susceptis, in senectute oritur vita suavis et tranquilla.)

βροτῶν τὸν μὲν κενεόφρονες αἰχμα

ἔξ ἀγαθῶν ἔβαλον· τὸν δ' αὖ καταμεμφδέντ' ἄγαν

ἰσχὺν οἰκείων παρέσφαλεν καλῶν

χειρὸς ἔλκων ὀπίσσω θυμὸς ἀτολμος ἔσθλ. Nem. XI. 30.

(Alium quidem mortalium inanis insolentia fortunis provolvit, alium contra, qui nimia virium suarum diffidentia tabescit, vel iis commodis, quibus consequendis non est impar, (οἰκείων) quasi manu prehensum retrahens privat ignavia.)

φιλόφρον' Ἀσυχία —

τό δ' ὁπόταν τις ἀμείλιχον

καρδία κότον ἐνέλασθ,

τραχεῖα δυσμενέων

ἐπαντιάξαισα κράτει τιθεῖς

ἔβριον ἐν ἀντλῳ.

Pyth. VIII. 9.

(O, mitis ingenii Lenitas —

At si cui implacabilis indignatio pectus invasit, adversarius aspero impetu obvia forti nisu insolentem demergis in sentina.)

ἐχθρὰ δ' ἄρα πάρφασις ἦν καὶ πάλαι

αἰνύλων μύθων ὁμόφοιτος, δολοφραδῆς, κακοποιὸν θυμὸς·

αὐτὸ μὲν λαμπρὸν βιάται, τῶν δ' ἀφάντων κῆδος ἀντείνει σαθρόν·

εἴη μὴ ποτέ μοι τοιοῦτον ἦδος, Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ κελεύδοις

ἀπλόαις ζωῆς ἐφαπτοίμαν. Nem. VIII. 32.

(Jampridem fuit dira calumnia, blandi sermonis consors, insidias struens, fraudes moliens propudium; quae splendida quidem carpit, caducam ruinosamque autem turpium hominum gloriam erigere laborat. Ne tale unquam mihi exsistat ingenium, Jupiter, sed simplices rectosque teram vitae calles.)

Ἀρχὰ μεγάλας ἀρετᾶς, θρασυα Ἀλάθεια, μὴ πταίσις ἐμὴν
σὺνθεοῖν τραχεῖ ποτὶ ψεύδει. Frgm. incert. orig.

(Magnae virtutis arbitra, regina Veritas, ne pacta conventa mea aspero mendacio (quasi saxo) comminui sinas!)

ἀψευδεῖ δὲ πρὸς ἄκμονι χάλκευε γλῶσσαν.
(In veraci incude finge linguam!) Pyth. I. 86.

ἐν πάντα δὲ νόμον εὐδύγλωστος ἀνὴρ προσφέρει
παρὰ τραννίδι, χάπῳ ταν ὁ λάβρος στρατός,
χῶ ταν πόλιν οἱ σοφοὶ τπρέωντι. Pyth. II. 86.

(In qualibet reipublicae administrandae forma vir disertus et oris libertate promptus optime rem gerit, et sub unius imperio, et populari instituta non sine ferocia dominatione, et quum sapientes procures civitati praesunt.)

Quam sacrosancta et inviolabilia existimaverit poëta libertatis jura, quam invictam ejus vim nulla arbitrariae dominationis saevitia eradendam, ex allegorico illo monito intelligitur, quo Arcesilaum Cyrenensium regem ab immoderata seditiosorum civium persecutione nimiaque in suppliciis exigendis severitate deboritari conatur. Pyth. IV. 264.

γνώδι νῦν τὰν Οἰδιπόδα σοφίαν· εἰ γάρ τις ὄζοντος ὀξετόμῳ πελέκει
ἐξερίψαι κεν μεγάλας δρὸς αἰσχύνῃσι δὲ οἱ δαητὸν εἶδος·
καὶ φθινόκαρπος εἶσα διδοὶ ψάφον περ' αὐτάς,
εἰ ποτε χειμέριον πῦρ ἐξίκηται λοίσδιον,
ἢ σὺν ὀρθαῖς κίονεσσιν δεσποσύνασιν ἐρειδομένα
μόχθον ἄλλοις ἀμφέπη δόστανον ἐν τέχεσιν,
ἐὼν ἐρημώσασα χῶρον *).

*) Quomodo haec explicanda essent, diu ignarus, tamen in vulgaribus interpretamentis acquiescere non potui. Verebar enim ut recte statueretur, columnis marmoreis apud Graecos lignea superliminaria imponi consuevisse. At nuper ex descriptione quadam templi Apollinis Phigaliensis, quam recens editum clarissimi cujusdam Anglo-Britanni itinerarium exhibet, accurataque Arcadici illius monumenti, cujus amplissimis parietinis temporum injuria maximam partem pepercit, delineatione didici, columnarum partes neque calce neque caemento inter se fuisse connexas, neque arcta solum commissura suoque pondere cohaesisse, sed ad amussim compositos et accuratissime contiguos habuisse canales aequis undique intervallis patentes, per quos trabes quernae ita trajicerentur, ut nulla unquam vi sejungi nec fortuito dilabi possent. Qua sola etiam ratione caveri poterat, ne illa ligna aëris intemperie corrosa putrescerent. (συνερεϊόεσθαι igitur hic est inferiri, impingi.) Recte autem sensisse vatem, ipsorum Graecorum numero maxima fata, qui quamvis per longam saeculorum seriem duris servitutis compedibus

(Jam attende Oedipi sapientiam; tametsi enim ramos quis magnae quercus acuta securi praeciderit, spectabilemque ei formam foedaverit; vel exciso frondescente foetu sua sibi sponte suffragabitur, sive ad ultimum hibernis admoveatur ignibus, sive augustis impacta proceris columnis alienis in aedificiis saevo labore conflictetur, suo relicto solo.)

§. 13.

Justitia in suum cuique tribuendo posita ex veterum disciplina omnia complectitur, quibus homo homini conciliatur, officia, benignitatem, liberalitatem, indulgentiam, fidem, verecundiam, et ab omnibus religiosissime sibi temperat, unde iis, quibuscum congregamur, detrimenti quidquam asferri possit, adeo ut alieno commodo tantum, nunquam damno neque dolore delectemur; vim omnem amolitur, dominandi cupiditatem relegat; bello adversatur, pacem colit; magnum amicitiae pretium statuit et quicquid patriae, domui, parentibus debetur, sancto obsequio praestat; pias bene merenti refert vices, inimicis adversariisque parcit, ira atque ultionis expetendae libidine major. Quae omnia passim apud Pindarum aut brevi literarum significatione adumbrantur, aut edisseruntur fusius; paucae hinc inde excerptae stricturae sufficient.

*οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν
ἀλλ' ἐόντων, εἴ τε παθεῖν καὶ ἀκούσαι, φίλοις ἐξαρκέων· κοιναὶ γὰρ ἔρχοντ' ἐλπίδες
πολυπόνων ἀνδρῶν.* Nem. I. 31.

(Multas in aedibus occultas cohibere divitias fastidio; at ita fert animus, ut suppetente copia et frui bonis et amicorum necessitatibus subveniendo bene audire velim; communia enim hominum multis laboribus conflictantium studia eodem tendunt.)

*εὐανθεῖ δ' ἐν ὀργᾷ παρμένων
εἴπερ τι φιλεῖς ἀκοᾶν ἀδείαν αἰεὶ κλέυν, μὴ κάμνε λίαν δαπάναις·
ἐξέει δ' ὅσπερ κερβεράτας ἀνὴρ
ἰστίον ἀνεμόεν.* Pyth. I. 89.

(Quodsi in suavi prolixae voluntatis flore perseverans id agis, ut perpetuo tibi aures secundo rumore demulceantur, ne nimium gravare impensam sed gubernatoris ritu pande vela immisso vento turgida.)

*χρυσὸν εὐχονται, πεδίον δ' ἔτεροι
ἀπέραντον· ἐγὼ δ' ἀστοῖς ἄδων καὶ χθονὶ γυνῆ καλέψαιμι.* Nem VIII. 38.

vincti tandem sese in libertatem vindicaverant, luculenter fecerunt fidem. Nec absimilis miserrimorum Sarmatarum flebilis conditio, quorum fortissimis sua sibi jura recuperandi conatibus melior debebatur eventus, quem in praesens quidem iniquum iis invidit fatum, fortasse tamen seris aliquando nepotibus faustior divina omnium terrestrium adnuente procuracione rerum inclinatio largietur. Superbae vices enim gentium fata volutant, omnemque vim improbam sera numinis vindicta fatigat, quoniam „punis ingenii crescit auctoritas“ et „virescit vulnere virtus.“ Quodsi futura tempora praesagium ludent, Clio quidem in tristi proavorum generosiorum sepulcreto lugebit, sed facere non poterit quin clamet: „Omnia ferre si potes et debes.“

(Alii aurum exoptant, latifundia alii; equidem vero usque eo, donec humo operata quiescant ossa, civibus gratum faciam.)

ἀστῶν δ' ἀκούα κρῆφιον θυμὸν βαρύνει μάλιστα ἐσλοῖσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις
ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρῶν φθόνος,
μὴ παρίει καλὰ. Pyth. I. 85.

(Civium rumores plurimum onerant tacitos sensus; at nihilo minus — praeferenda enim miserationi invidia — ne honesta praetermitte! — Vel invidorum obtrectatio aequo animo ferenda, nec benevolis in civitatem studiis modum fieri oportet, quamvis invidiam tibi pro laude contrahas.)

μαχὸν κακὸν ἀμφοτέροις διαβολῶν ἐποφάττιες,
ὀργαῖς ἀπενὲς ἀλαπύων ἑλαιοί·
κέρδοι δὲ τί μάλ' αὐτοῖς κερδαλέον τέλος!

(Utriusque, et iis, apud quos columniatores insontes homines criminantur, et ipsis, quos delatores carpunt, indomita perniciēs nictantium morisantiumque oculorum maligna insinulatio; maledici prorsus ingenio similes vulpibus; quid autem lucrantur turpes illi lucri captatores?)

εἰ φίλος τις ἀστῶν, εἰ τις ἀντάει, τό γ' ἐν ξυνῇ πεποραμένον εὖ
μὴ λόγον βλάπτων ἀλίοιο γέροντος*) κρηπίετα·
κείνος αἰνεῖν καὶ τὸν ἐχθρὸν
παντὶ θυμῷ σὺν γε δίκῃ καλὰ βέζοντ' ἔννεπεν. Pyth. IX. 98.

(Sive quis civium commodus sive adversarius, quicquid in hominum communionem gnavior molitus est, ne taciturnitate preme spreto marini senis praecepto; ille vel inimicum recte facientem studiosissime merita laude inactari jubebat.)

εἰ δυνατόν, Κρονίων, πείραν μὲν ἀγάρωρα Φοινικοστόλων**)

*) Aliquod nescio cujus vetustissimi poetae effatum, quo ad vatem illum divinum, cui Horatius quoque eandem tribuit provinciam, marinum senem Nerea, relato inhumani illius antiquorum hominum praecepti, quo amicum diligendum, inimicum odio insectandum esse docebant, leniebatur atrocitas, suum facit Pindarus.

**) Cur hoc loco φοινικοστόλων littera initiali majuscula scribendum sit, non assequor; quamvis enim nihil intercedam, quia tempora, quibus hoc in Chromii laudem compositum, et primum Pythicum carmen, quo Hiero celebratur, condita sunt, exiguo intervallo distineantur, et necessitudo quaedam inter Pyth. I. 71 et nostrum locum intersit, quoniam utrobique ad proelia inter Siculos et Carthaginienses commissa respiciatur, nimis praerupta tamen et prodigiosa illius ἀπαξ λεγόμενον compositio esse videatur, si Phoenicum arma significet, sive in bellica quadam Poenorum expeditione (στόλος) tractanda. Imo vero fortuito potius et inconsulto illam Carthaginiensium significationem in hocce vocabulum suo jure a poeta procusum incidisse fatearis, nec aliud quidquam praeter cruentam hastae aciem innui statuas, recenti sanguine quasi murice obductam. Quid quod aptiorem sententiae illam vocis acceptionem dixerim, praesertim quum periculum fuisse videatur, ne vix bene profligati belli ulcera recrudescerent, recenti igitur caede madentes hastae, φοινικίστολα ἔγχη de integro sanguinem sorbere gestirent. Accedit quod bellum illud, cujus in mentem venire poterat

ἐγγέων ταύταν θανάτου πέρι καὶ ζωᾶς ἀναβάλλομαι ὡς πόρσιστα. Nem. IX. 28.
(Si fas est, Saturniæ, longe valeat, precor, purpura tinctarum illa hastarum, de nece atque vita ferociter conflictantium incursio!)

οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένω φωτί· παῦροι δ' ἐν πόρῳ πιστοὶ βροτῶν
καμάντων μεταλαμβάνειν. Nem. X. 78.

(Qui jacturam fecit amici, eidem omnis perit honor; pauci enim mortalium rebus angustis ejusmodi sunt, quos tui laboris partem suscepturos esse confidas.)
χρεῖαι δὲ παντοῖαι φίλων ἀνδρῶν· τὰ μὲν ἀμφὶ πόνοις ὑπερώτατα. Nem. VIII. 43.
(amicorum hominum multiplex usus; urgente labore plurimum prosunt.)

εἰ δὲ γέτεται ἀνδρὸς ἀνὴρ τι, φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεναι
νόῳ φιλάσαντ' ἀπενεῖ γείτονα χάσμα πάντων ἐπάξιον. Nem. VII. 86.

(Si quid homini in homine praesidii, vicinum dixerim sincera promtaque voluntate devinctum vicino gaudium habendum esse omnibus condignum.)

γλυκεία δὲ φρήν

καὶ συμπόταισιν ὀμιλεῖν

μελισσᾶν ἀμείβεται τρητὸν πόνον*) Pyth. VI. 53.

(Hilaris animus et convivantium festa laetitia apum raras superat fabricas — i. e. mel in pertusis ceræe cellulis congestum.)

μάλιστα μὲν Κρονίδαν,

βαρύνει στεροπᾶν κεραυνῶν τε πρέταν,

θεῶν σέβεισθαι·

ταύτας δὲ μὴ ποτε τιμᾶς

ἀμείρειν γονέων βίον πεπρωμένον. Pyth. VI. 23.

(Primum quidem omnium Deorum Saturnium, graviter frementem fulminum tonitruumque arbitrum, venerare; at eodem honore ne fraudâ parentibus constitutum ævum — donec incolumes erunt, ne debitam gemitoribus observantiam verecundiamque exue.)

τί φίλτερον κεδνῶν τοκέων ἀγαθοῖς. Isthm. I. 5.

(Quid carius bonis, quam venerabiles parentes?)

Pindaro, non a solis Carthaginiensibus sed a Tyrrenis potissimum, qui illis modo auxiliariis utebantur, motum fuit. Ceterum nihil insoliti in nostra vocis φοινικοστόλων versione inesse, sat multi testantur aliorum carminum loci. Conf. φοινικανθέμου ἦρος, Pyth. IV.; φοινικόχροον ζῶναν, Olymp. VI.; φοινικόπεξαν Δάματρα, Olymp. VI.; φοινικοστερόπαν Δία, Olymp. IX.; φοινικορόδιοι λειμῶνες, Færgm. Postremo ne necesse quidem fuerit, ut elegantissimum epitheton explices, ad priora proelia respicere, quum ad faciendum æque ac factum sanguinem pertinere possit, ex trito illo: „scuta latentia condunt.“ Similem prorsus orationis inoleum in carm. Pyth. IVto interpretes fugisse miror, ubi „ἄπρηνον λυσιπόνοισι θεραπεύεσσι φυλάξαι.“ nihil aliud significare videtur, quam hoc: ministros jussi (glebam) alterna custodia se invicem excipientes adservare. Nihil opus igitur Thierschii emendatione „λησιπόνοισι.“

*) Eadem ceræe mellisque permutatio in fragmento inc. orig. obvia:

μελισσοτεκτων κηρίων

ἐμὰ γλυκερώτερος ὀμφά.

Μοῖραι δ' ἀφίσταντ', εἰ τις ἐχθρὰ πέλει
 ὁμογόνους, αἰδῶ καλῶσαι. Pyth. IV. 145.

(Hæro cedunt Parcae, si qua inimicitia oritur inter eadem stirpe pro-
 gnatos, qua omnia vrecundiae vestigia obliterantur.)

κέρδος δὲ φίλτατον,
 εὐνότης εἰ τις ἐκ δόμων φέροι
 βία δὲ καὶ μέγαν ἄλκον ἐσφαλεν ἐν χρόνῳ. Pyth. VIII. 13.

(Lucrum dulcissimum, si quis e volentis domibus auferat; et vis vel
 fastidiosissimum quemque tempore aliquo interjecto tandem in lubricum addu-
 ctum humi prostermit.)

θεῶν δ' ἐφευγαῖς Ἰξίωνα φανεί ταῦτα βροτοῖς

λέγειν ἐν περὶ πόλεως τράχη

παντὰ κυλινδόμενον

τὸν εὐεργέταν ἀγαθαῖς ἀμοιβαῖς ἐποικομένους τίνεσθαι. Pyth. II. 25

(Diis auctoribus Ixionem ajunt usquequaque in alata rota circumactam
 in hanc sententiam monere mortales: Tu bene merentem remunerare, lenibus
 eum prosequens vicibus.)

Ceterum justitiam Pindarus, in quo humanitatis sensus cum ratione
 religionis mirifice conjunctus fuit, quanto in fastigio collocatam quam late ad
 generis humani salutem vitaeque communis institutionem patere existimave-
 rit, argumento est elegantissimum illud incertae originis fragmentum a Cle-
 mente Alexandrino (Strom. p. 731. ed. Pott.) conservatum.

πρῶτον μὲν εὐβουλον Θεμιν οὐρανίαν

χρυσέαισιν ἵπποις

ᾠκεανοῦ παρὰ παραῖσι Μοῖραι ποτὶ χλίμακα σεμνάν

ἄγον Ὀλέμπον λιπαρὰν κατ' ὁδόν,

σωτήρος ἀρχαίαν ἄλοχον Διὸς ἔμμεν

Ἄ δὲ τὰς χρυσάμυνκας ἀγλαοκάρπους ἐτικτεν

ἀγαθὰ σωτήρας Ὀρας.

(Primum quidem Themida caelestem benigni consilii plenam aureo
 curru prope Oceani fontes Parcae ad sacros Olympi gradus lucida via dedu-
 xerunt, quæ Jovis Sospitatoris prisca fieret conjux. Illa vero enixa est re-
 dimitas aureis fasciis frontalibus, uberrima messe abundantes, omnium bono-
 rum conservatrices Horas. — Supremis justitiæ et benignitatis, qua ipsa summi
 numinis auctora continetur, auspiciis quicquid rerum humanarum faustum fe-
 lixque habetur, maturescit.)

E r r a t a .

Pag. 5 pro interpretandos lege *interpretandas*. — P. 6 p. αἰθων l. αἰθων. — P. 7. p.
 nous l. niss. — P. 8. p. κύν l. κύν. — P. 11 p. αἰπὸν l. αἰπὸν. — P. 18. p. expansionum
 l. expansionem. — P. 20 p. fraganti l. fraganti. — P. 23 p. consumatae l. consummatae. —
 P. 25 p. depromptum l. depromptum. — P. 25 p. commissatione l. commissatione. — P. 26. p. δε-
 δαδαμένους l. δεδαδαμένους. — P. 28 p. angusties l. angustias. — P. 28 p. στάδην l. στάδην.

